

Kwetsbare jongeren van school naar werk

Tussenrapport

Auteurs

Adriaan Oostveen
Noor Galesloot

Amsterdam, 9 mei 2022

© 2022 Regioplan, in opdracht van het ministerie van SZW

Het gebruik van cijfers en/of teksten als toelichting of ondersteuning in artikelen, scripties en boeken is toegestaan mits de bron duidelijk wordt vermeld. Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Regioplan. Regioplan aanvaardt geen aansprakelijkheid voor drukfouten en/of andere onvolkomenheden.

Inhoudsopgave

1 Aanpak jeugdwerkloosheid kwetsbare schoolverlaters	1
1.1 Context en aanleiding	1
1.2 Vraagstelling	2
1.3 Onderzoeksaanpak	2
2 Inzichten uit de literatuur	4
2.1 Interventies	4
2.2 Succesfactoren en randvoorwaarden voor samenwerking tussen professionals	6
2.3 Samenvattend	10
3 Ervaringen uit de praktijk	12
3.1 Tussentijdse inzichten vanuit regiocoördinatoren	12
3.2 Besteding van de middelen	13
3.3 Samenwerking	14
3.4 Activiteiten tijdens school	18
3.5 Overgang van school naar vervolg	20
3.6 Begeleiding en monitoring van jongeren na de overgangsfase	22
3.7 Visie op de toekomst	27
4 Tussenconclusies en verdiepende vragen	30
4.1 Inleiding	30
4.2 Inzichten uit de literatuur	30
4.3 Inzichten uit de praktijk	30
4.4 Verdiepende vragen voor vervolg	31
Bijlage 1: Overzicht van interventies	34
Bijlage 2: Literatuur	43

Aanpak jeugdwerkloosheid kwetsbare schoolverlaters

1

1 Aanpak jeugdwerkloosheid kwetsbare schoolverlaters

1.1 Context en aanleiding

Aanpak jeugdwerkloosheid kwetsbare schoolverlaters

Als onderdeel van het steun- en herstelpakket kondigde het kabinet op 28 augustus 2020 een aanvullend sociaal pakket aan. Doel hiervan is om mensen die in onzekerheid verkeren door de coronacrisis passende begeleiding te bieden bij het zoeken naar nieuw werk en inkomen. Een van de bouwstenen van het sociaal pakket is de bestrijding van jeugdwerkloosheid. Jongeren worden immers harder geraakt door het plotselinge verlies van werkgelegenheid in bepaalde sectoren, zoals de horeca. Naast een generieke component voor de regionale aanpak jeugdwerkloosheid zijn er specifieke middelen vrijgemaakt om schoolverlaters met een grotere kans op werkloosheid naar werk of (vervolg)onderwijs te begeleiden. Deze middelen gaan naar scholen (vso/pro en mbo's) en gemeenten, die hier vanuit verschillende maatregelen gezamenlijk op inzetten.

Een praktijkgericht onderzoek

Het voorliggende onderzoek is erop gericht om zicht te krijgen op de ervaringen met de maatregelen van de aanpak jeugdwerkloosheid voor kwetsbare schoolverlaters in de praktijk. Doel is daarnaast om te verkennen welke interventies worden ingezet en welke hiervan effectief zijn. De uitkomsten van dit onderzoek kunnen door de ministerie van SZW en OCW worden gebruikt voor toekomstige beleidsontwikkeling (mede in relatie tot aanbevelingen uit het IBO Jongeren met afstand tot de arbeidsmarkt, hierna: IBO JMAA) en voor de verantwoording richting de Tweede Kamer. Daarnaast draagt het onderzoek bij aan kennisdeling tussen de professionals in de arbeidsmarktregio's. Voor u ligt het tussenrapport van het onderzoek, dat een voorlopig beeld geeft op basis van literatuurstudie en interviews met zeventien regiocoördinatoren jeugdwerkloosheid. In een vervolgfase zal verdiepend onderzoek plaatsvinden door middel van casestudies in acht regio's, waarbij we onder andere met jongeren zelf in gesprek gaan.

De maatregelen

De maatregelen uit het sociaal pakket zijn erop gericht om een sluitende aanpak te realiseren voor schoolverlaters in een kwetsbare positie die moeilijk aan het werk kunnen komen. Hiervoor is nauwe samenwerking vereist tussen scholen (vso/pro en mbo) en gemeenten (RMC en de afdelingen Werk en Inkomen). De maatregelen zijn onderverdeeld in drie fases, van de schoolloopbaan tot de nazorgperiode, zoals weergegeven in figuur 1.1.

Figuur 1.1 Maatregelen voor ondersteunen schoolverlaters

De doelgroep van de maatregelen zijn kwetsbare schoolverlaters en is als volgt afgebakend:

- jongeren **zonder startkwalificatie** uit het praktijkonderwijs (pro) of voortgezet speciaal onderwijs (vso) en **voortijdig schoolverlaters** (vsv);
- **mbo'ers** met een **moeizame start** op de arbeidsmarkt, bijvoorbeeld vanwege een niet-kansrijke opleidingsrichting, een beperking of chronische ziekte of een niet-westerse migratieachtergrond.

1.2 Vraagstelling

De vraagstelling van het onderzoek is hieronder weergegeven.

Hoofdvraag: Wat zijn de ervaringen uit de praktijk met de maatregelen in het kader van de aanpak jeugdwerkloosheid, specifiek gericht op schoolverlaters met een grotere kans op werkloosheid?

Deelvragen:

- 1) Wat zijn relevante en recente wetenschappelijke inzichten over de meest effectieve interventies in het voorkomen/bestrijden van werkloosheid onder kwetsbare jongeren **en effectieve samenwerking** daarbij?
- 2) Wat zijn de praktijkervaringen van de betrokken gemeenten en scholen met de interventies zoals opgenomen in de aanpak jeugdwerkloosheid?
 - a) Welke interventies worden het meest toegepast in de praktijk en voor welke jongeren?
 - b) Welke knelpunten en successen worden in de praktijk ervaren rond de toegepaste interventies?
 - c) Welk beeld hebben de betrokkenen van de resultaten van deze interventies voor verschillende typen jongeren?
 - d) Welke leervragen zijn er in de praktijk met betrekking tot deze interventies?
- 3) Hoe werken de betrokken gemeenten en scholen samen in het kader van de aanpak jeugdwerkloosheid in het naar werk begeleiden van schoolverlaters met een grotere kans op werkloosheid?
 - a) In hoeverre en hoe houden de betrokken professionals onderling contact?
 - b) Wat zijn succesfactoren en randvoorwaarden voor een goede samenwerking?
- 4) Hoe ervaren jongeren de interventies zoals opgenomen in de aanpak jeugdwerkloosheid?
- 5) In hoeverre worden kwetsbare jongeren ook op langere termijn (2 jaar na afstuderen) op weg geholpen naar werk of (vervolg)opleiding?

1.3 Onderzoeksaanpak

Het onderzoek bestaat uit twee fases. Dit tussenrapport bevat de bevindingen uit de eerste fase.

1. **Verkenningfase.** In een literatuurstudie is de bestaande kennis uit wetenschappelijk onderzoek geïnterpreteerd als basis om in het voorliggende onderzoek op voort te bouwen. Vervolgens is een reeks interviews gevoerd met regionale coördinatoren voor een breed eerste beeld van de uitvoering van de aanpak jeugdwerkloosheid in de praktijk en de werkzame elementen daarbij.
2. In de **verdiepingsfase** bouwen we voort op de eerdere bevindingen door middel van verdiepende casestudies in acht arbeidsmarktregio's. In deze regio's brengen we de gehanteerde interventies en wijze van samenwerking in kaart, evenals de succesfactoren en knelpunten hierbij. Tijdens de casestudies brengen we de perspectieven in kaart van regiocoördinatoren, andere betrokken professionals en de jongeren zelf. Daarnaast voeren we in elke regio een observatie uit van een interventie die wordt toegepast, zodat we met onze eigen ogen kunnen zien hoe dit in zijn werk gaat.

Na afronding van de tweede fase leggen we de onderzoeksbevindingen vast in een zelfstandig leesbare **eindrapportage**. Vervolgens werken we in nauwe samenwerking met het praktijkpanel een **actiegericht product** uit dat door het veld gebruikt kan worden om de aanpak jeugdwerkloosheid door te ontwikkelen. Het voorliggende onderzoek wordt begeleid door een praktijkpanel, met daarin vertegenwoordigers van de ministeries van SZW en OCW, landelijke vertegenwoordigers van gemeenten en scholen en drie regiocoördinatoren.

Hoofdstuk 2 van dit tussenrapport doet verslag van de literatuurstudie, door een aantal verschillende interventies te beschrijven en in te gaan op de bekende succesfactoren en randvoorwaarden voor samenwerking in de arbeidsmarktregio's. In hoofdstuk 3 beschrijven we vervolgens de bevindingen uit de verkennende interviews met regiocoördinatoren, waarna hoofdstuk 4 de belangrijkste tussentijdse conclusies en verdiepende vragen voor het vervolg weergeeft.

REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

Inzichten uit de literatuur

2

2 Inzichten uit de literatuur

In dit hoofdstuk beschrijven we de belangrijkste inzichten uit de literatuur met betrekking tot de aanpak van jeugdwerkloosheid. De eerste paragraaf biedt een overzicht van interventies gericht op het tegengaan van jeugdwerkloosheid. In de tweede paragraaf gaan we in op de randvoorwaarden en succesfactoren voor goede samenwerking tussen betrokken professionals.

2.1 Interventies

In de literatuurverkenning hebben we een quickscan uitgevoerd van interventies gericht op het tegengaan van jeugdwerkloosheid. Op basis hiervan krijgen we inzicht in de werkzame elementen waaruit deze interventies bestaan en de mate waarin onderbouwing bestaat voor hun effectiviteit. Voor deze quickscan is via online zoekmachines gezocht naar termen zoals 'kwetsbare schoolverlaters' en 'jeugdwerkloosheid'. Ook is gebruikgemaakt van de kennisbank van de Programmaraad Regionale Arbeidsmarkt en overzichtsstudies van onder andere Movisie, KBA en de Hogeschool Rotterdam. Uit deze brede inventarisatie kwamen veel verschillende interventies naar voren. In onze selectie daaruit hebben we gefocust op interventies die relatief recent zijn uitgevoerd en waarbij een evaluatie is uitgevoerd of resultaten bekend zijn. De uiteindelijke selectie is bedoeld om een dwarsdoorsnede te bieden van de interventies die op dit terrein worden ingezet en wat bekend is over hun effectiviteit. Dit overzicht van interventies is niet uitputtend voor wat er in het land gebeurt, en bestaat ook niet uitsluitend uit bewezen effectieve interventies.

Hieronder geven we een beknopt overzicht van de interventies. Vervolgens gaan we in op opvallende kenmerken van deze interventies. In bijlage 1 is een tabel opgenomen met een uitgebreidere beschrijving per interventie, inclusief resultaten, effecten of bewijskracht en (mogelijk) werkzame mechanismen.

2.1.1. Overzicht van de interventies

In de tabellen hieronder is een aantal interventies opgenomen, gericht op het tegengaan van jeugdwerkloosheid. Hierbij maken we onderscheid tussen twee typen interventies:

- interventies die tijdens de schoolloopbaan starten en eventueel doorlopen na uitstroom (tabel 2.1);
- interventies die na afloop van de schoolloopbaan starten, voor (voortijdige) schoolverlaters (tabel 2.2).

Per interventie geven we beknopt weer voor welke doelgroep de interventie wordt ingezet, welke doelstelling men met de interventie nastreeft en uit welke onderdelen de interventie bestaat.

Tabel 2.1 Interventies tijdens de schoolloopbaan

Interventie	Doelgroep	Doelstelling	Onderdelen
Boris brengt je bij een baan	Vso/pro met uitstroomprofiel werk	Leerling naar een passende baan leiden	- Loopbaanoriëntatie - Maatwerktraject: leerwerktraject met certificering - Plaatsing bij leerbedrijf
Bridge	Po, vmbo en mbo	Arbeidsmarktkansen in de toekomst vergroten	- Loopbaanoriëntatie en begeleiding - Versterken van loopbaancompetenties
Mbo & Arbeidsmarkt	Entree	Arbeidsmarktkansen vergroten	- Groepslessen - Individuele begeleiding - Maatwerk - Nazorg van 3 jaar
KIX	Migranten en klasgenoten in vmbo of mbo	Aansluiting op arbeidsmarkt verbeteren	- Trainingen - Bedrijfsbezoeken
Ouders en loopbaankeuzes	Laatste jaar vmbo en eerste jaar mbo	Ouderbetrokkenheid vergroten	- Samen met ouders LOB-opdrachten maken - Maatwerk
Soepeler overgang naar werk	Verschilt per regio, vaak Entree en/of niveau 2	Kans op duurzame participatie vergroten	Twee jaar begeleiding na afronding opleiding
Transitieroute	Mbo niveau 2-4	Mbo-diploma behalen en werk behouden	- Transitieplan opstellen - Maatwerkroute - Individuele begeleiding

Tabel 2.2 Interventies voor (voortijdige) schoolverlaters

Interventie	Doelgroep	Doelstelling	Onderdelen
2GetThere	16 t/m 26	Terugleiden naar school en/of werk	<ul style="list-style-type: none"> - Opleiden tot jongerencoach - Individuele begeleiding
Aanpak Drechtsteden	Kwetsbare (voortijdige) schoolverlaters uit vso/pro en Entree	Begeleiden naar vorm van werk	<ul style="list-style-type: none"> - Bemiddeling naar dagbesteding of werkplek
De Navigator	Schoolverlaters met een beperking die willen werken	Begeleiden naar duurzaam werk	<ul style="list-style-type: none"> - Dienstverlening op verschillende leefgebieden - Tot 27e in beeld
Een Nieuw Perspectief	18 t/m 27 die begeleiding nodig hebben	Participatie in maatschappij en/of arbeidsmarkt bevorderen	<ul style="list-style-type: none"> - Groepsworkshops - Individuele begeleiding
Heilige Boontjes	17 t/m 27 zonder arbeidsvaardigheden	Voorbereiden op de arbeidsmarkt	<ul style="list-style-type: none"> - Persoonlijk ontwikkelingsplan - Leerwerktraject
Jongeren aan Zet	Zorgwekkende zorgmijders van 18 t/m 27	Begeleiden naar opleiding en/of werk en zelfredzaamheid	<ul style="list-style-type: none"> - Individueel plan - Onder begeleiding aan doelstellingen werken
Learn2Work	16 t/m 24 zonder diploma, werk of opleiding	Begeleiden naar werk en/of school	<ul style="list-style-type: none"> - Trainingen - Werken in de wijk - Leerbegeleiding - Stage - Inzet jobcoach
Praktijkleren met de praktijkverklaring	Mensen voor wie mbo-diploma (nu) niet haalbaar is	In de praktijk geleerde werkzaamheden inzichtelijk maken	<ul style="list-style-type: none"> - Deel mbo-opleiding binnen bedrijf volgen onder begeleiding - Certificering - Maatwerk
Project JA	18 t/m 27 met bijstandsuitkering	Begeleiden naar school en/of werk	<ul style="list-style-type: none"> - Trajectplan - Maatwerk: trainingen, stage- en/of zorgtraject
Tops4Jobs	16 t/m 27 binnen een risicogroep	Activering van kwetsbare werkloze jongeren	<ul style="list-style-type: none"> - Trainingen - Individuele begeleiding - Werken aan eigen eindproduct
ZOWh@t	Vooraf schoolverlaters van vso/pro zonder werk	Efficiënt naar (vorm van) werk begeleiden	<ul style="list-style-type: none"> - Jongere in casuoverleg bespreken - Passende werkplek - Ondersteuning WSP

2.1.2 Kenmerken van de interventies

Hieronder gaan we in op de kenmerken van bovenstaande interventies, waaronder de doelgroep, doelstelling, de onderdelen en werkzame factoren en tot slot de resultaten en effecten van de interventies.

Doelgroep

De doelgroepen van interventies die tijdens de schoolloopbaan starten, zijn over het algemeen vrij breed. In de meeste gevallen zijn deze interventies beschikbaar voor alle leerlingen van vso/pro of mbo, of alle leerlingen met een ondersteuningsbehoefte. De doelgroepen van interventies die na afloop van de schoolloopbaan starten variëren. Hierbij zijn sommige interventies bedoeld voor alle kwetsbare schoolverlaters en is er bij andere sprake van een gerichtere doelgroep, zoals jongeren zonder arbeidsvaardigheden.

Doelstelling

De bovenstaande interventies zijn allemaal gericht op het tegengaan van jeugdwerkloosheid. Er zijn echter kleine onderlinge verschillen in de doelstellingen van de interventies. Zo zijn sommige interventies enkel gericht op het toeleiden naar werk. Andere interventies focussen zowel op de begeleiding naar werk als een opleiding, afhankelijk van de situatie van de jongere. Tot slot hanteert een deel van de interventies een vrije brede doelstelling, zoals het vergroten van arbeidsmarktkansen of het voorbereiden op de arbeidsmarkt. Deze interventies lijken voornamelijk te focussen op het verbeteren van de (arbeids)vaardigheden, zodat de jongeren zelf in staat zijn om werk te vinden.

Onderdelen en werkzame factoren

Een aantal onderdelen komt terug in verschillende interventies en kunnen daarom gekenmerkt worden als (mogelijk) werkzaam element in de aanpak van jeugdwerkloosheid:

- **Individuele begeleiding** komt in een groot deel van bovenstaande interventies terug. Vaak ondersteunt een coach de jongere bij het opstellen van een ontwikkelingsplan of het vinden en behouden van passend werk.
- **Werkervaring opdoen** komt eveneens terug bij veel interventies, in de vorm van een stage, leerwerktraject en/of plaatsing bij een leerbedrijf.
- **Trainen van (loopbaan)competenties**: een aantal interventies beogen de arbeidsmarktkansen van de deelnemers te vergroten door (loopbaan)competenties te trainen. Dit kunnen gerichte arbeidsvaardigheden zijn, zoals solliciteren of arbeidsritme, maar ook meer algemene vaardigheden, zoals communicatie of zelfredzaamheid.
- **Loopbaanoriëntatie**: enkele interventies zetten in op loopbaanoriëntatie. Hierbij maken jongeren in trainingen of individuele gesprekken kennis met de verschillende mogelijkheden op de arbeidsmarkt en brengen ze onder begeleiding hun mogelijkheden en wensen in kaart. Dit onderdeel komt vaker voor bij interventies die tijdens de schoolloopbaan starten.
- **Maatwerk**: bij een aantal interventies wordt expliciet benoemd dat het mogelijk is om maatwerk te leveren. Dit kan bijvoorbeeld inhouden dat op basis van de mogelijkheden en wensen van de jongere een traject wordt ingericht, waarbij de jongere werkervaring opdoet op een passende werkplek en in de opleiding kennis opdoet over relevante werkprocessen.
- **Certificering**: bij twee van de interventies (Boris en Praktijkleren met praktijkverklaring) ontvangt de deelnemers na afloop van de interventie een door de branche erkend certificaat. Met dit certificaat wordt inzichtelijk gemaakt welke werkprocessen de deelnemers heeft geleerd tijdens het leerwerktraject.
- **Nazorg**: ten slotte bieden een aantal interventies een vorm van nazorg aan, waarbij de begeleider contact houdt met de jongere zodra deze is uitgestroomd naar werk.

Resultaten en effecten

In de tabellen in bijlage 1 zijn de resultaten en effecten opgenomen van iedere interventie, voor zover deze bekend zijn. Veel van de interventies rapporteren resultaatcijfers in termen van uitstroom naar werk of een vervolgopleiding, en zijn hier positief over. De resultaten zijn onderling echter lastig vergelijkbaar door verschillen in de precieze doelgroep en daarnaast wordt doorgaans geen gebruikgemaakt van een controlegroep. Verder zijn echter bij weinig interventies effecten op de lange termijn bekend, bijvoorbeeld of de uitstroom duurzaam is. Ook is slechts bij één interventie een kosten-batenanalyse uitgevoerd. Daarom kunnen we op basis van de beschikbare informatie geen uitspraken doen in termen van meer of minder effectieve interventies, noch van bewezen effectieve interventies.

2.2 Succesfactoren en randvoorwaarden voor samenwerking tussen professionals

Bij het tegengaan van jeugdwerkloosheid is regionale samenwerking van belang. Zo zijn de arbeidsmarkt, UWV en onderwijs regionaal ingedeeld en heeft niet iedere gemeente de capaciteit om zelf de aanpak van jeugdwerkloosheid voldoende vorm te geven (Engelen, Peels, Bokdam, & Kooij, 2017; ISZW, 2018). Daarnaast is het noodzakelijk dat deze samenwerking domeinoverstijgend is, waarbij onderwijs, zorg, re-integratie en arbeidsmarkt met elkaar samenwerken (Engelen et al., 2017).

De mate waarin er sprake is van regionale samenwerking verschilt sterk per arbeidsmarktregio (ISZW, 2018). In deze paragraaf gaan we in op de succesfactoren en randvoorwaarden voor succesvolle regionale samenwerking. Dit baseren we deels op eerder onderzoek van Regioplan naar de regionale samenwerking bij de arbeidstoeleiding van kwetsbare jongeren (2015), aangevuld met recente wetenschappelijke inzichten. Waar mogelijk lichten we de werkzame elementen toe aan de hand van de interventies die in bovenstaande tabel zijn opgenomen. We merken op dat de lijst die uit de literatuur naar voren komt maar deels overlapt met de succesfactoren die uit onze interviews met regiocoördinatoren naar voren komen (zie hoofdstuk 3). Dit komt mede doordat het voorliggende onderzoek primair gaat over samenwerking op uitvoeringsniveau, en in mindere mate over netwerksamenwerking op beleidsniveau.

2.1.1. Succesfactoren

Consensus

Een succesfactor voor goede samenwerking is consensus over de doelstellingen van het netwerk (Bleeker et al., 2015). Om dit te bewerkstelligen is het belangrijk om alle partners in een zo vroeg mogelijk stadium te betrekken (Franken & Mateman, 2019) en de belangen van alle partijen mee te nemen en deze af te wegen tegen het belang van de keten (Bakker, Distelbrink, Pels, Los, 2013). In onderstaand praktijkvoorbeeld wordt geïllustreerd hoe belangrijk het is om de belangen van alle betrokken partijen mee te nemen.

Belangen van alle partijen meenemen: Jongeren aan Zet

Bij het project Jongeren aan Zet (JaZ) werd vanaf het begin ingezet op een gedeelde visie tussen de drie uitvoerende partijen (MEE-Groningen, Subrosa en Molendrift). Deze partijen stonden vanaf de start achter het plan van aanpak en hadden daarmee een gedeeld belang, namelijk het toeleiden van jongeren naar zelfstandigheid, een opleiding en/of werk. Tijdens de werving van deelnemers bleek echter dat het belang van de gemeente onvoldoende was meegenomen bij het opzetten van de interventie. Medewerkers van de gemeente zagen namelijk niet de meerwaarde van het project in, aangezien er al verschillende projecten bestonden voor de oorspronkelijke doelgroep van JaZ. Om deze reden werd de doelgroep van JaZ tijdens de startfase gewijzigd naargelang de behoefte van de gemeente, namelijk inzetten op jongeren met meervoudige problematiek die vaak al meerdere trajecten hadden doorlopen zonder succes. Dit leidde ertoe dat binnen enkele weken voldoende deelnemers geworven waren voor het project (Boelhauer et al., 2019).

Heldere afspraken

Gerelateerd aan het punt hierboven moeten betrokken partijen heldere afspraken maken over de taakverdeling en ieders verantwoordelijkheden (Bleeker et al., 2015; Frank & Mateman, 2019). Het is belangrijk om in een zo vroeg mogelijk stadium van de samenwerking afspraken te maken over welke partij inzet levert, hoe deze inzet eruit zal zien en wanneer deze inzet vereist is. Als partners namelijk pas betrokken worden op het moment dat zij inzet moeten leveren, kan dit vertraging opleveren, wat de kans op afbreukrisico in het contact met de jongere vergroot (Messing & Valkestijn, 2014). Hieronder is een praktijkvoorbeeld opgenomen van een interventie waarbij het maken van heldere afspraken bepalend is voor het succes.

Heldere afspraken: K!X

De pilots van K!X zijn uitgevoerd door docenten op de deelnemende scholen. Deze zogeheten K!X-coördinatoren begeleiden de jongeren bij het organiseren van activiteiten binnen het project. In de procesevaluatie gaven de coördinatoren aan dat het noodzakelijk is voor de uitvoering om voldoende draagvlak en financiële ruimte te hebben binnen de school. Duidelijke afspraken over de inzet van mensen en middelen en de mogelijkheid om docenten te professionaliseren zijn daarom bepalend voor het succes van K!X (Hanzen, 2015).

Samenwerking tussen verschillende disciplines

Zoals eerder genoemd is, speelt de overgang van school naar werk op meerdere leefgebieden (De Haas & Linders, 2015). De SBB (2021) noemt als belangrijke leefgebieden hulpverlening, wonen, financiën, school en werk. Om deze reden is het van belang dat er bij de arbeidstoeleiding van kwetsbare jongeren sprake is van samenwerking tussen meerdere disciplines (Bleeker et al., 2015; NJI & ECBO, 2021). Zo kan het betrekken van werkgevers leiden tot minder negatieve beeldvorming over de doelgroep en kunnen jongeren makkelijker binnenkomen bij werkgevers (Franken & Mateman, 2019).

Om het belang van het betrekken van werkgevers te illustreren, is onderstaand praktijkvoorbeeld opgenomen.

Continuïteit van de dienstverlening

De overgang van school naar werk is een proces, dat begint op school en doorloopt in werk (NJI & ECBO,

Betrekken van werkgevers: Boris brengt je bij een baan

Een van de uitgangspunten bij de Boris-aanpak is het betrekken van werkgevers van erkende leerbedrijven. Samen met de werkgever wordt voor een leerling uit het vso-/pro-onderwijs een maatwerktraject afgestemd op basis van diens mogelijkheden en wensen. Vervolgens volgt de jongere een leerwerktraject bij het leerbedrijf. Op deze manier kunnen jongeren werkervaring opdoen en aan de werkgevers laten zien over welke capaciteiten ze beschikken. Aan het eind van dit traject ontvangt de leerling een praktijkverklaring op basis van de geleerde werkprocessen. Deze praktijkverklaring is een door de betreffende branche erkend certificaat (Eimers et al., 2016).

2021). Hierbij is het van belang van de er sprake is van continue dienstverlening. Hoe meer schakelmomenten er zijn in de dienstverlening, des te groter wordt de kans op afbreuk (Messing & Valkestijn, 2014). Bleeker et al. (2015) identificeerde enkele elementen die van belang zijn om de continuïteit van de dienstverlening te waarborgen, die door andere wetenschappelijke literatuur ondersteund worden:

- **Warme overdracht:** het delen van informatie over de jongere vermindert de kans dat deze uit beeld raakt gedurende het proces (Baan & Zwaveling, 2017). Warme overdracht wordt ten eerste sterk gewaardeerd door klantmanagers, omdat zij zo sneller een beeld krijgen van de jongere, en daarnaast vinden jongeren dit vaak ook een prettige werkwijze (Bannink & Bosselaar, 2017).
- Een **vaste contactpersoon** voor de jongere verbetert ook de continuïteit van de dienstverlening. In enkele interventies gericht op de arbeidstoeleiding van kwetsbare jongeren wordt inderdaad specifiek ingezet op vaste contactpersonen (zie o.a. de Transitieroute en Project JA).
- **Intensieve begeleiding** vanuit de school: een bevorderende factor voor succesvolle arbeidstoeleiding is dat de vertrouwensband die is opgezet tijdens de opleiding wordt doorgezet in latere fases (Messing & Valkestijn, 2014).
- **Nazorg:** het behouden van werk is minstens even belangrijk als het toeleiden naar werk (Smit et al., 2014). Nazorg kan inhouden dat docenten of begeleiders contact blijven houden met de jongeren of dat jobcoaching op de werkvloer wordt aangeboden.

In onderstaand praktijkvoorbeeld staat de continuïteit van de dienstverlening centraal.

Continuïteit van de begeleiding: De Transitieroute

De Transitieroute beoogt een doorlopende overgang van opleiding naar werk te realiseren. Het project is gebaseerd op het uitgangspunt dat de overgang naar werk geen overgangsmoment maar een transitiefase is. Zo is het voor een succesvolle overgang ook belangrijk dat een student voldoende voorbereid is op een stage en dat de stageperiode de student voorbereidt op werk. Bij de Transitieroute maken de student, mbo-opleiding, gemeente en het leerbedrijf een jaar voor het einde van de opleiding een Transitieplan. Hierin worden afspraken opgesteld over onderwijs, stage, begeleiding en ondersteuning, en zijn de rollen van alle partijen vastgelegd. De student volgt vervolgens een maatwerkroute aangepast op de individuele capaciteiten, ambities en ondersteuningsbehoefte. In dit traject fungeert de studieloopbaanbegeleider als contactpersoon voor de jongere (Eimers & Raaijman, 2018).

Contact en communicatie

Voor succesvolle samenwerking is het essentieel dat partijen voldoende contact met elkaar onderhouden en met elkaar communiceren. Zo is het belangrijk dat er periodieke overleggen zijn, partners frequent contact met elkaar hebben en weten hoe en met wie ze contact kunnen opnemen (Bakker et al., 2013; Bleeker et al., 2015; Inspectie SZW, 2013). Indien mogelijk is fysieke nabijheid ook bevorderend voor de samenwerking, bijvoorbeeld door kantoorpanden te delen of elkaar tegen te komen (Bakker et al., 2013; Franken & Mateman, 2019). In het praktijkvoorbeeld hieronder is een interventie opgenomen waarin het organiseren van periodieke overleggen kenmerkend is voor de aanpak.

Periodieke overleggen: Aanpak in de regio Drechtsteden door de SDD

In de regio Drechtsteden wordt ingezet op vroegtijdige dienstverlening. Om dit te bewerkstelligen, worden leerlingen maximaal een halfjaar voordat zij uitstromen vanuit het onderwijs besproken in uitstroomoverleggen. Bij deze overleggen zijn de SDD, UWV en de stagecoördinator aanwezig. Samen wordt gekeken wat de mogelijkheden zijn voor deze leerling, bijvoorbeeld dienstverlening van de SDD. In sommige gevallen blijkt echter de UWV-route beter te passen en wordt daarop ingezet.

Betrokkenheid van meerdere niveaus

Om het netwerk succesvol te laten functioneren, moeten verschillende hiërarchische niveaus binnen de betrokken organisaties aansluiten (Bleeker et al., 2015; Eimer et al., 2021). Bleeker et al. (2015) onderscheiden hierbij drie niveaus, namelijk beleid, management en uitvoering. In een literatuurstudie naar succesvolle aanpakken voor mbo-studenten in kwetsbare posities (2021) onderscheiden het NJI en ECBO drie soortgelijke niveaus:

1. **Uitvoerend niveau:** docenten en begeleiders faciliteren het leerproces van de student.
2. **Tactisch:** de organisatie faciliteert het uitvoerende proces.
3. **Strategisch:** beleid, strategie en visie worden bepaald door gemeente, schoolbestuur, samenwerkingsverband.

Het belang van het betrekken van meerdere niveaus wordt geïllustreerd in onderstaand praktijkvoorbeeld.

Betrokkenheid van meerdere niveaus: Praktijkleren met praktijkverklaring

Voor de werving van deelnemers waren de uitvoerders van de pilots van Praktijkleren met praktijkverklaring afhankelijk van uitvoerende professionals van UWV en de gemeente (jobcoaches, werkconsulenten, klantmanagers, accountmanagers). In de praktijk is deze werving echter nauwelijks van de grond gekomen. Dit lijkt met name te komen doordat deze professionals deels onvoldoende bekend waren met het project en bovendien niet de meerwaarde van het project inzien. Voorlichting en informatievoorziening bleken niet voldoende te zijn om de professionals te bereiken en te motiveren. Het actief benaderen en betrekken van de professionals leek beter te werken, maar in het vervolg van Praktijkleren met praktijkverklaring zal men verder inzetten op het bereiken en motiveren van de uitvoerende professionals (Eimers et al., 2021).

Coördinatie

Ten slotte is het bevorderend voor de samenwerking als de regierol bij één partij is belegd (Baan & Zwaaveling, 2017; Bleeker et al., 2015). Dit kan het beste gedaan worden door een onafhankelijke en neutrale persoon die in contact staat met de verschillende partijen (Gaag et al., 2018). In de pilot van Soepelere overgang naar werk was duidelijkheid in de regio een van de succesfactoren voor de uitvoering van het project, zie onderstaand praktijkvoorbeeld.

Coördinatie: Soepelere overgang naar werk

Voor de pilots van Soepelere overgang naar werk verschilde het per regio welke partij de regio voerde over de uitvoering. Zo werd de pilot binnen de regio Groot-Amsterdam getrokken door de gemeente. Hierbij werden jongerenadviseurs vanuit de gemeente beschikbaar gesteld aan de mbo-scholen, die jongeren kunnen ondersteunen met het beschikbare aanbod van de RMC's. In de regio Holland-Rijnland was mbo Rijnland de regievoerder, waarbij jongeren die uitstromen bij een leerwerkbedrijf twee jaar lang begeleiding konden krijgen van een jobcoach. In de praktijk bleek het zowel werkbaar als de gemeente het project trok als wanneer de roc's leidend waren. Wel moet het duidelijk zijn welke partij de regio voert. Daarnaast waren alle regio's het erover eens dat regionale inbedding een succesfactor is voor het project. Bij de regionale inbedding is de gemeente voornamelijk aan zet (Raaijman et al., 2021).

Legitimiteit en vertrouwen

Een andere succesfactor die werd aangedragen door Bleeker et al. (2015) is legitimiteit en vertrouwen, oftewel dat alle partijen het belang van het netwerk en de doelstellingen onderschrijven en erop vertrouwen dat de andere netwerkpartijen hun taken met betrekking tot de arbeidstoeleiding adequaat uitvoeren. De legitimiteit van het netwerk verhogen kan door de waarde aan te tonen aan betrokken leden en het promoten van het netwerk en activiteiten voor buitenstaanders (Bleeker et al., 2015). Ook uit ander onderzoek komt dat voor het begeleiden van risicjongeren een gemeenschappelijk gevoel van urgentie nodig is, evenals onderling vertrouwen en een perceptie van onderlinge afhankelijkheid (Bakker et al., 2013). Het belang van legitimiteit en vertrouwen werd echter niet expliciet benoemd in de beschrijvingen of evaluaties van de interventies. Het zou dus kunnen dat het belang van dit element in mindere mate wordt herkend door partijen die betrokken zijn bij de aanpak van jeugdwerkloosheid.

Stabiliteit en flexibiliteit

Ten slotte is de balans tussen stabiliteit en flexibiliteit een succesfactor voor regionale samenwerking in de arbeidstoeleiding van kwetsbare jongeren (Bleeker et al., 2015). Netwerkpartijen die een centrale rol hebben binnen het netwerk moeten zich ook voor langere tijd committeren. Het kost namelijk tijd om de samenwerkingsrelaties tussen betrokken partijen op te bouwen (Deen et al., 2017; Eimers et al., 2021). Buiten deze kern van meest cruciale netwerkpartners is het juist belangrijk om flexibiliteit te waarborgen, met name dat het mogelijk is om het netwerk toe te treden of te verlaten (Bleeker et al., 2015). In geen van de beschrijvingen of evaluaties van de eerdergenoemde interventies werden echter stabiliteit en/of flexibiliteit als succesfactoren genoemd, dus ook dit element lijkt minder herkend te worden door betrokken partijen.

2.1.2. Randvoorwaarden voor regionale samenwerking

Wat betreft de randvoorwaarden voor succesvolle samenwerking komen de volgende punten uit de literatuur naar voren:

- **Voldoende tijd:** zoals eerder genoemd kost het tijd om samenwerkingsrelaties op te zetten (Deen et al., 2017; Eimers et al., 2021). Het is dus belangrijk om hier voldoende tijd voor uit te trekken.
- **Omvang diensten:** er moet voldoende capaciteit zijn bij de verschillende organisaties om jongeren op te vangen en voldoende instrumenten om bij de arbeidstoeleiding in te zetten (Bleeker et al., 2015).
- **Kennis van de privacywetgeving:** zoals eerder benoemd is uitwisseling van informatie over de jongeren essentieel bij samenwerking. Hiervoor moeten partijen wel op de hoogte zijn van de privacywetgeving (Inspectie SZW, 2013).

2.3 Samenvattend

Deze literatuurstudie laat zien dat er een breed aanbod bestaat aan interventies gericht op het tegengaan van jeugdwerkloosheid. Deze interventies lopen uiteen in de doelgroep en doelstelling waar zij zich op richten. Wel kunnen we een aantal onderdelen identificeren die in meerdere interventies terugkomen, zoals individuele begeleiding, het opdoen van werkervaring en het trainen van (loopbaan) competenties. Hoewel de meeste interventies resultaten rapporteren in termen van uitstroom naar school of werk of een toename in (arbeidsmarkt)vaardigheden, is vaak niet bekend of deze effecten duurzaam zijn. Ook ontbreekt een vergelijking tussen interventies of met een controlegroep, waardoor we geen uitspraken kunnen doen in termen van meer of minder effectief, noch van bewezen effectieve interventies.

Daarnaast zijn er verschillende factoren die bijdragen aan succesvolle regionale samenwerking in de aanpak van jeugdwerkloosheid. De meeste van deze succesfactoren worden ook benoemd in de evaluaties of beschrijvingen van de interventies, zoals consensus tussen betrokken partijen, het maken van heldere afspraken en continuïteit van de dienstverlening. In de literatuur wordt tevens benoemd dat legitimiteit, vertrouwen en de balans tussen stabiliteit en flexibiliteit bijdragen aan de samenwerking. Dit komt echter niet expliciet terug in de interventies. Ten slotte kunnen we enkele randvoorwaarden voor succesvolle regionale samenwerking identificeren, namelijk voldoende tijd om de samenwerking vorm te geven, voldoende capaciteit bij de betrokken organisaties en kennis van de privacywetgeving.

Ervaringen uit de praktijk

3

3 Ervaringen uit de praktijk

3.1 Tussentijdse inzichten vanuit regiocoördinatoren

Naast de literatuurstudie zijn in de eerste fase van het onderzoek interviews gevoerd met regiocoördinatoren van zeventien arbeidsmarktregio's. Dit hoofdstuk doet verslag van de bevindingen uit die interviews. Maar eerst lichten we toe met wie we precies gesproken hebben en hoe deze regio's geselecteerd zijn.

Geïnterviewde personen

Als ingang in de arbeidsmarktregio's zijn de **regiocoördinatoren jeugdwerkloosheid** benaderd. Hun taak is om de activiteiten in het kader van de aanpak jeugdwerkloosheid te coördineren en de samenwerking en uitwisseling tussen de partijen in de regio te bevorderen. De regiocoördinatoren werken doorgaans bij de centrumgemeente en zijn de contactpersonen voor de betrokken professionals in de regio vanuit het RMC, vso-/pro-scholen en mbo's. Dit geeft hen een 'bird's eye view' over wat er in de regio gebeurt, en maakt hen daarom geschikt als te interviewen partij in de verkenningsfase van ons onderzoek. De regiocoördinatoren waren vrij om bij het interview ook anderen uit hun regio te betrekken, bijvoorbeeld vanuit het onderwijs of het RMC.

Selectie van arbeidsmarktregio's

In totaal telt Nederland 35 arbeidsmarktregio's. Het streven was om daarvan de helft in het onderzoek te betrekken in de eerste fase. In een aantal arbeidsmarktregio's was er op het moment van interviewen echter geen regiocoördinator aangesteld, of was deze functie nog maar sinds kort ingevuld door een interim medewerker. Dit maakt deze regio's minder geschikt om in onze verkenningsfase te betrekken. In eerste instantie hebben we daarom gefocust op de **regio's met een regiocoördinator** die ten minste een jaar actief was.

Een focus op regio's met een regiocoördinator zal naar verwachting gevolgen hebben voor de representativiteit van de onderzoeksbevindingen. In regio's waar geen regiocoördinator is aangesteld, is over het algemeen namelijk minder sprake van regionale samenwerking omtrent de aanpak van jeugdwerkloosheid. Daarom zijn er ook twee regio's geselecteerd waar geen regiocoördinator actief was (hier zijn beleidsverantwoordelijken vanuit de centrumgemeente en het onderwijs geïnterviewd) en twee regio's waar pas sinds kort een coördinator was aangesteld.

Ondanks het betrekken van deze vier regio's bevat de uiteindelijke selectie van zeventien arbeidsmarktregio's alsnog een oververtegenwoordiging van regio's met een regiocoördinator, en daarmee een bovengemiddeld sterke mate van regionale samenwerking omtrent de aanpak van jeugdwerkloosheid. Het is belangrijk om dit in ogenschouw te nemen bij het interpreteren van de onderzoeksbevindingen. Het rapport is niet geschikt om schattingen over alle regio's te doen, zoals 'drie van de tien regio's passen interventie x toe'. Maar het laat wel zien wat de ervaringen omtrent de regionale aanpak van jeugdwerkloosheid zijn, als een regio ervoor kiest om dit op regionaal niveau aan te pakken.

Inhoud van de interviews

Tijdens de interviews is in lijn met de onderzoeksvragen een breed palet aan onderwerpen behandeld. Zo is gesproken over de brede context van samenwerking in de regio, de besteding van de rijksmiddelen en de activiteiten die worden uitgevoerd. De inhoudelijke afbakening van de interviews was als volgt:

- Het onderzoek gaat over het naar werk of een (vervolg)opleiding begeleiden van **kwetsbare schoolverlaters** (dus niet de brede groep jongeren).
- De activiteiten zijn besproken aan de hand van **drie fases**: tijdens school, van school naar vervolg en nazorg.
- We spraken in **brede zin** over activiteiten gericht op de aanpak van jeugdwerkloosheid, zowel gefinancierd vanuit het steun- en herstelpakket als gefinancierd vanuit andere middelen.
- We richten ons voornamelijk op samenwerking op **uitvoeringsniveau**. De vraag is continu: wat merkt de jongere hiervan?
- We richten ons op welke activiteiten **op dat moment** werden uitgevoerd, niet over plannen voor de toekomst.

Afhankelijk van de mate van ervaring van de regiocoördinator, kon deze in minder of meer detail ingaan op de wijze waarop door alle partijen werd samengewerkt in de uitvoering.

3.2 Besteding van de middelen

Verspreiding van de middelen

De specifieke rijksmiddelen voor het begeleiden van schoolverlaters met een grote kans op werkloosheid zijn via een decentralisatie-uitkering verspreid onder de centrumgemeenten. Dit betekent dat de regio's vrij zijn om de middelen naar eigen inzicht te besteden en dat hierover geen verantwoording afgelegd hoeft te worden naar het Rijk. Verantwoording over de besteding van de middelen loopt via de gemeenteraden. Hoewel hier geen verplichting toe was, zijn de regio's door het Rijk aangemoedigd om op regionaal niveau in overleg te gaan over de besteding van de middelen en hiervoor een plan van aanpak op te stellen.¹

Mbo-scholen konden via de subsidieregeling Extra begeleiding en nazorg aanspraak maken op extra middelen om nazorg te bieden aan laatstejaarsstudenten en gediplomeerde schoolverlaters met een grote kans op werkloosheid. Deze middelen waren in eerste instantie beschikbaar voor de jaren 2021 en 2022; inmiddels heeft de regeling een vervolg gekregen voor het jaar 2022/2023. De verantwoording over de subsidie is gebaseerd op een inspanningsverplichting; de instellingen moeten inzichtelijk maken hoeveel jongeren bereikt zijn, welke inspanning geleverd zijn om het in de aanvraag vermelde aantal te bereiken en hoe is samengewerkt met de betrokken partners.

Vso- en pro-scholen hebben in 2021 één miljoen extra ontvangen als impuls om aandacht te besteden aan het bestrijden van jeugdwerkloosheid, onder andere via het stimuleren van doorleren, de inzet van stages en het bieden van nazorg om tijdelijke banen om te zetten in duurzaam werk. De verantwoording over deze middelen gaat via de reguliere verantwoording (jaarverslaglegging van de scholen).

RMC's hebben tot slot ook extra middelen ontvangen vanuit het rijk via een specifieke uitkering, met als doel om hun RMC-functie te versterken. Het gaat zowel om het in beeld brengen van nieuwe als oude vsv'ers en het begeleiden naar onderwijs en/of werk.

Totstandkoming van de plannen van aanpak

In de interviews met de regiocoördinatoren is vooral gesproken over hoe de besteding van de middelen die aan de centrumgemeenten zijn verstrekt, tot stand is gekomen. In de meeste regio's zien we dat voor de besteding van de middelen meerdere overleggen hebben plaatsgevonden tussen verantwoordelijken op beleidsniveau, veelal onder regie van de centrumgemeente (specifiek de regionale coördinator jeugdwerkloosheid). De uitkomsten van deze overleggen zijn vervolgens vastgelegd in een plan van aanpak. Daarnaast zijn er ook enkele regio's waar de middelen simpelweg verdeeld zijn over de verschillende gemeenten, en daar naar eigen inzicht besteed worden om de aanpak te versterken. Hier is dus minder sprake van regionale coördinatie in de ontwikkeling van de aanpak. Op het moment van interviews (eerste kwartaal van 2022) was in drie van de geïnterviewde regio's dan ook nog geen plan van aanpak opgesteld voor de besteding van de middelen.

Focus op brede doelgroep kwetsbare jongeren

Kijkend naar de doelgroep waar de plannen van aanpak zich op richten, valt op dat er over het algemeen gekozen is voor een brede insteek. Veelal wordt verwezen naar de doelgroep kwetsbare jongeren in brede zin, waarmee men verwijst naar jongeren die langs de kant staan of moeite hebben met de overgang van school naar werk. Een aantal regio's concretiseert dit door een aantal specifieke doelgroepen te benoemen, maar blijft daarin nog altijd vrij breed.

¹ Dit kwam aan bod in de kamerbrief van 30 november 2020 'Voortgang uitwerking aanvullend sociaal pakket' en is ook bij de publicatie van de decentralisatie-uitkering genoemd door het rijk.

“De doelgroep is in het plan van aanpak afgebakend tot scholieren die dreigen uit te vallen of al zijn uitgevallen, vso-/pro-leerlingen, schoolverlaters uit het mbo, scholieren mbo 3 en 4, WW-jongeren, arbeidsbeperkte en niet-uitkeringsgerechtigde jongeren.”

- Regiocoördinator jeugdwerkloosheid

Sommige andere regio's kiezen voor een specifiekere afbakening, bijvoorbeeld door binnen het mbo specifiek de doelgroep mbo Entree te noemen. De doelgroep leerlingen van het vso en pro wordt vrijwel altijd door de coördinatoren genoemd als belangrijke groep voor de besteding van de middelen.

De veelal brede afbakening van de doelgroep sluit aan bij de overtuiging van de regiocoördinatoren (en andere betrokkenen) dat de groep 'kwetsbare jongeren' zich niet makkelijk laat afbakenen. Kwetsbaarheid zien zij als een breed begrip dat onder alle jongeren kan voorkomen, en derhalve niet beperkt is tot bepaalde categorieën zoals mbo Entree, jongeren zonder startkwalificatie of jongeren met een niet-kansrijke opleiding. Dit vormt voor meerdere coördinatoren een kritiekpunt in de richting van de ministeries van SZW en OCW, die in hun ogen te veel in 'hokjes' denken. Liever zouden zij zien dat middelen en initiatieven niet beperkt zouden zijn tot jongeren in bepaalde categorieën, zodat zij de brede doelgroep kunnen bedienen. Juist voor de jongeren die duidelijk tot een van deze categorieën behoren, zijn er immers al veel ondersteuningsmogelijkheden beschikbaar, zo stelt een regiocoördinator.

“In mijn optiek is er juist voor kwetsbare jongeren al veel. Binnen het vso/pro is er bijvoorbeeld veel aandacht voor de sluitende aanpak in samenwerking met gemeenten, en er worden ook richting mbo 2/3 initiatieven genomen. Je bent als jongere juist eerder 'de pineut' als je niet in dat 'kwetsbare hokje' valt. Terwijl ook jongeren met een mbo 4- / hbo- of wo-diploma niet in staat kunnen zijn om de stap naar de arbeidsmarkt te maken. Opleidingsniveau is maar één variabele, waarom zou je het ondersteuningsaanbod daar zo sterk van laten afhangen?”

- Regiocoördinator jeugdwerkloosheid

Versterken en verbreden van ondersteuningsaanbod

Veel van de activiteiten uit de plannen van aanpak kunnen samengevat worden als het versterken, doorontwikkelen en verbreden van bestaande activiteiten. Hierbij kan gedacht worden aan het verbreden van de toepassing van de 'route arbeid' van het vso/pro naar mbo-Entree-niveau, of aan het aanbieden van dienstverlening aan jongeren die er eerder nog geen gebruik van konden maken.

Daarnaast zien we dat de middelen regelmatig gebruikt worden voor het ontwikkelen van nieuwe dienstverlening. Zo zijn er meerdere regio's waar de rijksmiddelen zijn behandeld als een soort 'subsidiepot' waar partijen in de regio's projectvoorstellen voor konden indienen.

“Voor het opstellen van het plan van aanpak zijn alle initiatieven uitgenodigd om met een actiepunt te komen om jongeren naar werk of school te begeleiden. Dit hebben ze gepitcht aan het clusteroverleg: wat doen we, wat proberen we te bereiken en hoeveel kost het?”

- Regiocoördinator jeugdwerkloosheid

3.3 Samenwerking

Bredere regionale context van belang voor ontwikkeling van de samenwerking

De ontwikkeling van de regionale samenwerking omtrent de aanpak van jeugdwerkloosheid hangt in sterke mate samen met de bredere regionale context waarin men, al dan niet in samenwerking, opereert. We zien hierin globaal gesproken drie varianten:

1. Allereerst zijn er twee regio's waar al jarenlang sprake is van een **sterke regionale samenwerking en samenhang** in de aanpak van jeugdwerkloosheid. De partijen in deze regio's hechten allen een sterk belang aan de aanpak van jeugdwerkloosheid, en hebben een sterke bereidheid tot samenwerking. Ook in tijden waarin jeugdwerkloosheid vanuit het Rijk minder aandacht en financiering ontvangt, slagen deze regio's erin om de aanpak met eigen financiering op regionaal niveau voort te zetten. Dit

zien we bijvoorbeeld terug in de continue aanwezigheid van een regionale coördinator jeugdwerkloosheid.

2. In de meeste regio's heeft de aanpak van jeugdwerkloosheid in de periode tussen de landelijke actieprogramma's **iets minder hoog op de agenda** gestaan, en was er in deze periode ook geen regionale coördinator. Hoewel er in deze regio's doorgaans goed functionerende overlegstructuren zijn over de domeinen van onderwijs en werk en inkomen, zijn binnen de regio veelal wel verschillen ontstaan in de aanpak van jeugdwerkloosheid. Soms is ook de onderlinge uitwisseling tussen de partijen op een iets lager pitje komen te staan. Met de komst van de rijksmiddelen wordt er weer een coördinator aangesteld die de uitwisseling tussen de betrokken partijen aanjaagt. Regelmatig vormt dit aanleiding om weer meer regionaal samen te werken en elementen uit de aanpak van lokaal naar regionaal te tillen.
3. Tot slot hadden drie van de geïnterviewde regio's een **slecht functionerende** regionale samenwerking op het gebied van jeugdwerkloosheid.² Vaak zien we in deze regio's dat gemeenten onderling niet bereid zijn tot samenwerking op meerdere terreinen, waar ook de regionale aanpak van jeugdwerkloosheid onder lijdt. Er is bijvoorbeeld nog altijd geen regionale coördinator aangesteld en er vindt tussen gemeenten of subregio's nauwelijks inhoudelijke afstemming of uitwisseling plaats over de aanpak van jeugdwerkloosheid. Voor de besteding van de middelen is doorgaans geen plan van aanpak opgesteld. De beperkte regionale samenwerking kan zijn weerslag hebben op de samenwerking in de uitvoering tussen scholen en gemeenten.

Gebrek aan samenwerking en coördinatie leidt tot versnippering

Een overkoepelende bevinding die uit bovenstaande varianten naar voren komt, is dat bij afwezigheid van samenwerkingsbereidheid, regionale coördinatie en uitwisseling al gauw verschillen tussen gemeenten en scholen ontstaan in de aanpak. Vaker ontwikkelen zij zelf projecten en aanpakken dan dat ze verkennen wat er al is en daar aansluiting bij zoeken. De geïnterviewde coördinatoren noemen hiervoor verschillende redenen of drijfveren, zoals de behoefte van partijen aan eigen identiteit en trots. Ook nemen partijen in hun optiek vaak aan dat iets nog niet bestaat of denken ze dat zij het zelf het beste kunnen. Dit wordt ook wel het 'not invented here' syndroom genoemd.

"Gemeenten in de regio hebben nu veel losse projecten, net allemaal in een ander jasje. Iedere school heeft een eigen identiteit, kiest een andere afslag en is daar trots op. Die trots zit in de weg van de samenwerking terwijl ze veel dezelfde dingen doen. Het blijven nu losse initiatieven met losse financiering, dat is zonde. Je kan dit niet van bovenaf 'strak trekken' want dan stuit je op weerstand. Onderlinge afstemming moet praktisch zijn om mensen te overtuigen van de meerwaarde. Tegen welke knelpunten loopt iedereen tegenaan? Je moet hierop focussen om samenwerking te bevorderen."

- Regiocoördinator jeugdwerkloosheid

Deze versnippering leidt volgens de regionale coördinatoren tot meerdere onwenselijke gevolgen.

- Er ontstaan **dubbelingen** in het ondersteuningsaanbod.
- Er is **geen overzicht** van wat er in de regio gebeurt. Zowel voor uitvoerders als voor jongeren is het daardoor lastiger om hun weg te vinden of jongeren door te verwijzen.
- Er wordt op beleidsniveau **niet geleerd** van elkaars successen en weerbarstigheden.
- Het **ondersteuningsaanbod sluit niet op elkaar aan**, waardoor jongeren moeilijker tussen de verschillende projecten en trajecten kunnen bewegen.
- Er ontstaan grote **verschillen tussen gemeenten** in de ondersteuning waar jongeren aanspraak op kunnen maken. Dit is lastig uit te leggen aan de jongeren zelf.

Het bovenstaande benadrukt het belang van de regionale coördinatiefunctie.

² Dat dit in onze interviewronde een relatief kleine groep is, komt waarschijnlijk doordat wij vooral regio's hebben geselecteerd waar een regiocoördinator actief is. Binnen het geheel van arbeidsmarktregio's is de groep met een slecht functionerende samenwerking derhalve waarschijnlijk een stuk groter.

Regionale overlegvormen omtrent jeugdwerkloosheid

Ongeveer de helft van de geïnterviewde coördinatoren licht toe dat er een regionale overlegstructuur bestaat die specifiek gericht is op de aanpak jeugdwerkloosheid. Hiervoor worden termen als een taskforce, clusteroverleg of kernteam gebruikt. Deze gremia overleggen veelal op beleidsniveau en omvatten betrokkenen vanuit meerdere partijen, zoals gemeentelijke afdelingen Werk en Inkomen, vso-/proscholen, mbo's, jongerenwerk, het RMT, het werkgeversservicepunt, UWV en SBB. De centrumgemeente is meestal regievoerder over dit overleg, en de frequentie waarmee men samenkomt varieert van elke twee weken tot elke twee maanden.

“In onze regio is er op beleidsniveau een kernteam, bestaande uit zowel het RMT, het WSP, gemeenten als UWV. Dit kernteams komt tweewekelijks bij elkaar. De centrumgemeente heeft de regie, dit werkt goed. Op uitvoeringsniveau komen de managers vanuit de verschillende organisaties bij elkaar en er zijn werkgroepen waarin uitvoerders regelmatig bij elkaar komen. Dit is van belang omdat er onder werkcoaches veel doorstroom is, dus inhoudelijk is er daarom veel herhaling.”

- Regiocoördinator jeugdwerkloosheid

Een aantal coördinatoren noemt ook andere overlegvormen waarin de samenwerking tussen deelnemende partijen op het gebied van jeugdwerkloosheid wordt versterkt. Bijvoorbeeld het Leerwerkloket, een werkgroep arbeidsmarkt & onderwijs of het regionaal platform arbeidsmarkt. Regelmatig zijn er ook op uitvoerend niveau werkgroepen die periodiek met elkaar overleggen. Zo noemen meerdere coördinatoren dat er zogenoemde ‘uitstroomtafels’ of ‘matchtafels’ worden georganiseerd waarbij individuele jongeren worden besproken die ondersteuning naar werk behoeven.

Factoren die van invloed zijn op de ontwikkeling van de samenwerking

Samenvattend zien we dat samenwerking omtrent de aanpak van jeugdwerkloosheid meerwaarde kan hebben, maar dat dit niet in alle regio's in dezelfde mate van de grond komt. Dit roept de vraag op of en hoe deze samenwerking versterkt kan worden. De geïnterviewde coördinatoren benoemen meerdere factoren die van invloed kunnen zijn op de mate waarin regionale samenwerking wel of niet van de grond komt. We behandelen allereerst een aantal factoren die **niet beïnvloedbaar** zijn voor de partijen in de regio.

- In een aantal regio's is sprake van **incongruentie** tussen de afbakening van de arbeidsmarktregio's en de RMC-regio's. Dit kan het contact tussen gemeenten en de RMC's belemmeren. Dit komt ook uit ander recent onderzoek naar voren als knelpunt (Van der Gaag, 2022).
- Twee andere regio's geven aan dat de **problematiek** van jeugdwerkloosheid in de centrumgemeente veel sterker aanwezig is dan in kleinere gemeenten (grootstedelijk probleem) of dat de doelgroep tussen gemeenten verschilt. Dit maakt dat het onderwerp niet in alle gemeenten even hoog op de agenda staat of dat samenwerking minder voor de hand ligt.
- Een knelpunt dat specifiek voor de samenwerking tussen scholen en gemeenten geldt, is dat de leerlingen van een school **verspreid over vele gemeenten** kunnen wonen. Dit knelpunt geldt temeer op plaatsen waar jongeren bereid zijn om langere afstanden te reizen naar hun school, bijvoorbeeld omwille van hun geloofsovertuiging. Hoe meer de leerlingen van een school verspreid over meerdere gemeenten wonen, des te lastiger het is om bijvoorbeeld uitstroomgesprekken te organiseren waarbij alle jongeren besproken worden.
- Een grote **gedeelde regionale opgave**, zoals hoge werkloosheid, werkt bevorderlijk voor de regionale samenwerking. Partijen zien daardoor grotere meerwaarde in samenwerking.
- **Financiële prikkels** doen ertoe, en zijn soms anders tussen partijen. Scholen kijken vooral naar instroom en diplomering van leerlingen, waar gemeentelijke afdelingen Werk en Inkomen vooral kijken naar uitstroom naar werk.
- Een knelpunt waar veel coördinatoren op wijzen, is het **gebrek aan structurele middelen** voor de (regionale) aanpak van jeugdwerkloosheid. De geldstromen hiervoor zijn versnipperd over vele potjes en veelal niet structureel van aard. Het is daardoor niet zeker in hoeverre gemeenten na het einde van de rijksfinanciering de ontwikkelde interventies zelf kunnen continueren.
- Een sterke en duidelijke rol voor de **centrumgemeente** in de arbeidsmarktregio helpt voor de regionale samenwerking. Hierdoor kan de centrumgemeente als trekker optreden en het initiatief nemen om de aanpak waar mogelijk te harmoniseren en uitwisseling te stimuleren. Omgekeerd is de

afwezigheid van een trekkersrol voor de centrumgemeente een belemmering, zo licht een coördinator toe. Zij zijn als centrumgemeente terughoudend om de lead te nemen omdat ze vrezen dat dat tot scheve gezichten leidt bij de andere gemeenten, die waarde hechten aan hun lokale kleur en eigen regie. Daarom richt de centrumgemeente zich niet op het uniformeren van de aanpak, maar op het bevorderen van uitwisseling en verbinding waar men dit zinvol vindt.

- Zoals eerder beschreven speelt in de regionale samenwerking de **historie** een rol. Als er een lange historie van samenwerking is, kan daarop voortgebouwd worden.

Daarnaast noemen de regiocoördinatoren een aantal succesfactoren voor samenwerking die **wel beïnvloedbaar** zijn en dus handelingsperspectief bieden voor regio's om de samenwerking te verbeteren:

- Het in samenwerking ontwikkelen van een goede aanpak vergt een enthousiaste **trekker**. Deze persoon moet in mogelijkheden denken in plaats van in problemen, en waar nodig buiten de lijntjes durven kleuren. Deze rol kan vervuld worden door de regiocoördinator; de aanwezigheid van een regiocoördinator lijkt dan ook bevorderlijk te zijn voor de samenwerking en afstemming.
- **Personele wisselingen** zijn een belemmering voor samenwerking in de uitvoering, omdat hierdoor de lijnen tussen organisaties verwateren. Het is daarom belangrijk dat de samenwerking niet volledig afhankelijk is van één persoon maar geborgd is op managementniveau. Bij personele wisselingen moet er dus altijd een vervangende contactpersoon worden aangesteld om de samenwerking te onderhouden, en ook het belang van die samenwerking moet door het management worden benadrukt zodat deze onderhouden wordt.
- Enkele coördinatoren wijzen erop dat **kleinere gemeenten minder capaciteit** hebben om te investeren in regionale samenwerking. Verder kan het lastiger zijn om de samenwerking met hen breder te borgen omdat het vaker voorkomt dat een thema als jeugdwerkloosheid door één medewerker wordt getrokken. Hierdoor kunnen personele wisselingen een groter effect hebben op de samenwerking, zo licht een coördinator toe.
- Vele coördinatoren signaleren dat **gegevensuitwisseling** tussen gemeenten en organisaties wordt belemmerd door de AVG. Hierdoor is het moeilijker om gezamenlijke projecten op te zetten (met name waar het monitoring van jongeren betreft) maar ook om informatie over individuele casussen te delen op uitvoeringsniveau. Hoewel de vigerende privacywetgeving niet beïnvloedbaar is voor de partijen in de regio's, valt wel op dat er tussen regio's en tussen partijen verschillend gedacht wordt over de (on)mogelijkheden van het delen van informatie. Als gevolg daarvan komen op sommige plaatsen projecten wel van de grond die op andere plaatsen als onmogelijk worden gezien. Hier gaan we in paragraaf 3.6 nader op in.
- Om de samenwerking in de uitvoering te bevorderen is het van belang dat functionarissen van de samenwerkende organisaties elkaar **goed kennen**. Hiervoor werkt het bevorderlijk om per organisatie specifieke contactpersonen of accounthouders te benoemen, zodat deze onderling een samenwerkingsrelatie kunnen opbouwen en duidelijk is wie men waarvoor moet hebben. Hun contactgegevens kunnen, liefst op regionaal niveau, verzameld en uitgewisseld worden in een lijst die geüpdatet wordt in geval van personele wisselingen. Verder werkt het goed om periodiek bij elkaar komen, bijvoorbeeld in de vorm van beleidsinhoudelijke overleggen of themabijeenkomsten. Het belang van voldoende contact tussen professionals komt ook uit de literatuurstudie naar voren (zie paragraaf 2.2.1).
- In lijn met het voorgaande wordt regelmatig genoemd dat **fysieke aanwezigheid** van functionarissen op de locatie van hun samenwerkingspartners goed is voor de samenwerking. Denk bijvoorbeeld aan de aanwezigheid van een gemeentelijke jongerenadviseur op mbo-locaties. Een verdergaande vorm van samenwerking is om partijen vanuit één locatie te laten werken. Dit zien we bijvoorbeeld binnen jongerenpunten, waar vooral de verschillende betrokkenen vanuit gemeenten (W&I, RMC, Leerplicht en WSP) domeinoverstijgend met elkaar samenwerken. Wel noemt één coördinator dat het (samen)werken op fysieke locaties gedurende de coronapandemie minder gebruikelijk is geworden, omdat medewerkers vaker vanuit huis werken en ook de dienstverlening deels op afstand plaatsvindt.

Wanneer samenwerking raakt aan (organisatie)belangen

Meerdere regionale coördinatoren hebben de ervaring dat bij het versterken van (regionale) samenwerking frictie kan ontstaan wanneer partijen het beeld hebben dat meer samenwerking op gespannen voet

staat met hun organisatie- of eigenbelang. Zo kan samenwerking zorgen voor een (gevoel van) verlies van eigen identiteit en autonomie. Samenwerkingsafspraken kunnen immers beperkingen opleveren voor de bewegingsruimte van organisaties of hun profilering naar buiten toe. Ook kan er strijd ontstaan over wie de regie voert over de samenwerking. Tot slot kan samenwerking bedreigend zijn voor partijen, omdat het stroomlijnen of harmoniseren van een aanpak er wellicht toe kan leiden dat initiatieven die op elkaar lijken, worden samengevoegd of beëindigd. Dit alles komt ook uit eerder onderzoek naar voren (Bannink & Bosselaar, 2018). Wanneer dit soort belangen in het geding lijken te komen, werkt dit verlamdend voor de ontwikkeling van de samenwerking. Vele coördinatoren pleiten er daarom voor om deze belangen open te bespreken, waarbij de volgende zaken helpen. Dit raakt aan het punt van 'legitimititeit en vertrouwen' dat naar voren kwam uit de literatuurstudie (zie paragraaf 2.2.1).

- Durf de belangen te benoemen;
- Redeneer vanuit kwaliteiten: waar is iedereen goed in?;
- Kweek onderling vertrouwen;
- Redeneer vanuit de maatschappelijke opgave: wat is het beste voor de jongeren?;
- Benadruk wat men van elkaar kan leren.

Ontwikkeling van de samenwerking in 2020 en 2021

De coördinatoren lichten toe dat beschikbare financiële middelen een belangrijk smeermiddel zijn voor samenwerking. Hoewel het in een aantal regio's is gelukt om ook in tijden zonder rijksfinanciering de regionale aanpak van jeugdwerkloosheid te continueren, is dit in de meeste regio's niet gelukt. In vele regio's gaf de komst van de rijksmiddelen in 2020 dan ook een nieuwe impuls aan de regionale samenwerking. Zo gaf dit de mogelijkheid om (weer) een regionale coördinator aan te stellen. Zij geven in de interviews regelmatig aan dat hun functie in de regio eraan bijdraagt dat partijen elkaar meer weten te vinden. Verder kan de rijksfinanciering door de betrokken partijen gebruikt worden om projecten op regionaal niveau te ontwikkelen of op te schalen. Hierbij speelt ook een rol hoe de besteding van de rijksmiddelen tot stand is gekomen; is hiervoor op regionaal niveau overlegd en uitgewisseld of is het geld simpelweg verdeeld over de verschillende gemeenten?

“Voorheen was er in onze regio te veel sprake van eilandjes binnen de aanpak van jeugdwerkloosheid. Mensen zagen door de bomen het bos niet meer vanwege de veelheid aan initiatieven. Daarom ben ik als regiocoördinator aangenomen om een meer doorlopende agenda te creëren met één lijn en meer focus. Het is beleidsmatig nu beter gestructureerd, wat betreft uitvoering gaat het er vooral om de aanpak beter te laten landen. De lijnen zijn korter, partijen weten elkaar beter te vinden en er wordt meer uitgewisseld.”

- Regiocoördinator jeugdwerkloosheid

Gevraagd naar andere ontwikkelingen in hun regionale samenwerking in 2020 en 2021, horen we verschillende geluiden van de regiocoördinatoren. Hierin lijken zich niet zozeer algemene trends af te tekenen, maar lijkt er variatie tussen regio's te bestaan. Wel horen we in het algemeen dat waar de samenwerking tussen vso-/pro-scholen en gemeenten al lange tijd hecht is, de samenwerking tussen mbo's en gemeenten de laatste jaren nadrukkelijker in ontwikkeling is. Dit zien we bijvoorbeeld bij de inzet van de route arbeid, eerst alleen bij vso/pro en nu ook op mbo-niveau (meer hierover in paragraaf 3.5). Ook is de komst van de regionale mobiliteitsteams (RMT's) een nieuwe ontwikkeling. Tot slot zijn er in contrast tot het voorgaande twee regio's waar de regionale samenwerking omtrent jeugdwerkloosheid al langere tijd op een laag pitje stond en waar ook in de laatste twee jaar weinig verandering is geweest.

3.4 Activiteiten tijdens school

Ondersteuning vanuit vso-/pro-scholen

Vso- en pro-scholen ondernemen meerdere activiteiten tijdens de schoolloopbaan om het arbeidsmarktperspectief van leerlingen te bevorderen. Deze worden veelal gefinancierd met subsidie vanuit het Europees Sociaal Fonds (Actieve Inclusie), aangezien de reguliere budgetten van de scholen voor deze activiteiten beperkt zijn (Oostveen & Tissing, 2021). Het meest ingezette instrument is stagebegeleiding. Tijdens een stage kunnen de leerlingen werkervaring opdoen en hun vaardigheden laten zien richting

een werkgever. In het gunstigste geval leidt dit ertoe dat de leerling na afronding van de schoolloopbaan bij de stagewerkgever kan blijven in een betaalde baan. Daarnaast zetten vso- en pro-scholen in op verschillende vormen van kennisverwerving (branchecursussen, scholing en leerwerkbedrijven). Dit helpt de leerlingen om te wennen aan een arbeidsmatige omgeving en zich te kwalificeren richting werkgevers (Oostveen & Tissing, 2021).

Deze bevindingen uit de evaluatie van ESF Actieve Inclusie worden bevestigd door de regiocoördinatoren. Verder noemt één regiocoördinator de inzet van de interventie ‘Boris brengt je bij een baan’ en op kleine schaal ook van praktijkleren voor de doelgroep vso/pro. In twee regio’s ziet men verder een rol voor sociale werkbedrijven als infrastructuur voor leren en werken voor vso- en pro-leerlingen. In één van deze regio’s lopen vso-leerlingen stage binnen het sociale werkbedrijf en in de andere regio wil men dit gaan organiseren.

“Er is in de laatste jaren een herwaardering gekomen voor SW-bedrijven: zij zijn een belangrijke infrastructuur voor mensen met een beperking. Men is binnen onze regio bezig om te kijken of de leerlingen vanuit het vso en pro daar een stage kunnen lopen of even kunnen te proberen of het werk bij hen past, in combinatie met een training werknemersvaardigheden. Dit zou een voorstadium vormen voor een reguliere baan.”

- Regiocoördinator jeugdwerkloosheid

Ondersteuning die mbo’s bieden aan leerlingen

Binnen het mbo houden meerdere typen functionarissen zich ermee bezig om leerlingen voor te bereiden op de stap naar werk. Hoewel de samenstelling en namen per mbo-instelling kunnen verschillen, zijn ze globaal in te delen in drie categorieën.

Allereerst zijn er mentoren en studieloopbaanbegeleiders. Zij bieden de leerlingen brede begeleiding bij het doorlopen van hun schoolloopbaan, persoonlijke ontwikkeling, studie- en loopbaanvaardigheden en het signaleren van eventueel dreigende uitval. Één regiocoördinator licht toe dat de middelen vanuit de subsidieregeling extra begeleiding en nazorg gebruikt worden om meer aandacht te besteden aan het toekomstplan van de jongere.

Verder zijn er meerdere functionarissen die zich richten op het oplossen van eventuele problemen bij de jongeren. Zo worden er in twee regio’s vsv-makelaars of -casemanagers genoemd, die vanuit een preventieve rol betrokken zijn om verzuim en voortijdig schoolverlaten te voorkomen. Ook is er het schoolmaatschappelijk werk dat leerlingen, leerkrachten en ouders helpt bij problemen omtrent bijvoorbeeld gedrag, mentale gezondheid of de thuissituatie. In één regio worden er ook medewerkers vanuit het wijkteam ingezet binnen de school. Deze functionarissen werken veelal samen om een sluitend vangnet rond de jongere te bieden.

Tot slot is er inzet benodigd om specifiek de kansen op werk te vergroten. Dit begint met stages, die een grote rol spelen in de arbeidsontwikkeling van leerlingen en een mogelijkheid bieden op aansluitend werk. Meerdere coördinatoren lichten toe dat het ondanks de krappe arbeidsmarkt nog altijd moeilijk is om stages te vinden voor leerlingen. Landelijke cijfers over 2022 ontbreken, maar cijfers over 2021 laten inderdaad een stagetekort zien (SBB, 2021). Een coördinator licht hierover toe dat deze taak vaak bij mentoren terecht komt, maar dat zij niet de tijd en expertise hebben om een passende stageplek te regelen. Een andere coördinator licht toe dat hiervoor aparte leerwerkmakelaars worden ingezet die op zoek gaan naar stages en ook de begeleiding van jongere en werkgever in de stage op zich kunnen nemen. Ook los van de stages wordt inzet gepleegd op het bieden van kansen op betaald werk na de opleiding. Zo zijn in sommige regio’s jongerencoaches vanuit de gemeentelijke afdeling W&I aanwezig op de scholen, en wordt er in twee regio’s geëxperimenteerd met de inzet van transitiecoaches op Entree niveau.

“Om BBL vlotter te laten verlopen worden er in de hele regio leerwerkmakelaars ingezet. Zij gaan op zoek naar een werkgever en begeleiden zowel werkgever als de BBL-studenten die dat nodig hebben. Studenten krijgen les op de werkplek. Dit werkt goed voor studenten die zich in de schoolbankjes niet thuis voelen. Zij blijven vaker op school en stromen sneller door naar werk. De leerwerkmakelaars worden ingezet op mbo-Entree-niveau, dit willen we ook op mbo 2 gaan doen.”

- Regiocoördinator jeugdwerkloosheid

Uit de interviews met de regiocoördinatoren komt naar voren dat zij waarde hechten aan betrokkenheid van de gemeente tijdens de schoolloopbaan om het arbeidsmarktperspectief van de leerlingen te bevorderen. Dit zien we in de eerdergenoemde betrokkenheid van de afdeling W&I (jongerencoaches) en het RMC (vsv-casemanagers), maar ook op andere manieren. Zo stellen twee regiocoördinatoren dat de gemeente medewerkers van de mbo's (studieloopbaanbegeleiders en decanen) zou moeten voeden met informatie over de arbeidsmarkt en waar krapteberoepen liggen. Ook kan de gemeente leerlingen voorlichten over de dienstverlening van de jongerenpunten en sollicitatietrainingen voor hen verzorgen.

3.5 Overgang van school naar vervolg

Overgang van het vso/pro naar werk of een opleiding

Bijna alle coördinatoren lichten toe dat er in hun regio wordt samengewerkt tussen vso- en pro-scholen en gemeenten om de overgang van school naar werk te bevorderen. Op veel plaatsen wordt hierbij gesproken over de 'route arbeid'. Dit houdt in dat alle uitstromende leerlingen met het uitstroomprofiel 'werk' in hun laatste schooljaar worden besproken door zowel medewerkers van de school (mentoren / stagebegeleiders) en van de gemeente (klantmanagers, jobcoaches of jongerencoaches). Wanneer leerlingen extra hulp nodig hebben om werk te vinden, kijkt de gemeente hoe zij hieraan kan bijdragen middels de inzet van bijvoorbeeld loonkostensubsidie of jobcoaching. Leerlingen voor wie duidelijk is dat ze waarschijnlijk zonder werk gaan uitstromen, worden warm overgedragen aan de gemeente.

Verder lichten twee regiocoördinatoren toe dat op kleine schaal (pilot of binnen één school in de regio) een transitiecoach wordt ingezet voor vso-/pro-leerlingen die dit nodig hebben. In beide regio's wordt dit bekostigd vanuit gemeenten. Onderscheidend aan de inzet van de transitiecoach lijkt een doorlopende en intensieve betrokkenheid en extra aandacht voor het brede welzijn van de leerling.

“Binnen één grote vso-/pro-stichting wordt de transitiecoach ingezet. De transitiecoach wordt in het laatste halfjaar van de schoolloopbaan ingezet voor jongeren van wie de stagebegeleider inschat dat de hulpvraag te groot is om hen te kunnen plaatsen. Na uitstroom uit school biedt de transitiecoach ook een halfjaar nazorg, in totaal is men dus een jaar betrokken. De transitiecoach helpt bij de stap van school naar werk en heeft daarbij aandacht voor de overgang van 18- naar 18+ en ondersteunt ook bij de andere vragen (zorg, financiën, wonen). De transitiecoach wordt vanuit de gemeente gefinancierd, en de samenwerking verloopt supergoed. De groep voor wie de transitiecoach wordt ingezet wordt steeds groter, soms vijftien tot twintig jongeren per klas, waarvan één à twee ook langdurig zorg nodig hebben.”

- Regiocoördinator jeugdwerkloosheid

Over het algemeen zijn de regiocoördinatoren positief over de sluitende samenwerking tussen vso- en pro-scholen en gemeenten. Wel maken we uit de interviews op dat hierin verschillen bestaan tussen (sub)regio's. Zo worden jongeren op de ene plek pro-actiever en vroeger besproken dan op de andere en kan ook de (informatie)overdracht van school naar gemeente tekortschieten. Hier geven zij meerdere verklaringen voor:

- Allereerst noemt men dat de capaciteit en financiën soms te beperkt zijn om in deze samenwerking te investeren. Dit kan zowel aan de kant van de gemeente als van de scholen spelen.
- Verder is een complicatie dat de leerlingen van een school uit verschillende gemeenten afkomstig kunnen zijn, waardoor de school met verschillende gemeenten moet samenwerken. Alleen als een gemeente relatief veel jongeren op de school heeft zitten, is het de moeite om aan te sluiten bij een uitstroomgesprek. Met andere gemeenten wordt ad-hoc afgestemd.

- Tot slot geldt dat als de bredere regionale samenwerking niet goed functioneert, ook de samenwerking tussen vso-/pro-scholen en gemeenten achterwege kan blijven.

In één regio is een interventie genoemd die erop gericht is om de overstap van het vso/pro naar het mbo te versoepelen.

“In onze regio is er een voorschakeltraject voor pro-leerlingen om richting het mbo te gaan. Zij volgen een stage en volgen één dag per week les binnen het mbo. Daarmee behalen zij hun Entree-opleiding, waarna ze kunnen doorstromen naar het mbo. Mocht de leerling er niet in slagen om het voorschakeltraject af te ronden, dan kan de leerling terugkomen naar het praktijkonderwijs en wordt deze bemiddeld richting arbeid.”

- Regiocoördinator jeugdwerkloosheid

Overgang van mbo naar werk

Er is brede consensus onder regiocoördinatoren dat mbo-scholen minder intensief samenwerken met gemeenten omtrent de aanpak van jeugdwerkloosheid dan dat vso- en pro-scholen doen. Hiervoor noemen zij twee redenen:

- Leerlingen van het vso/pro hebben in verhouding vaker een beperking of andersoortige afstand tot de arbeidsmarkt dan de doelgroep van mbo's. Veel mbo-leerlingen hebben geen aanvullende ondersteuning nodig om de overstap van school naar werk te maken.
- Mbo's opereren op een (veel) grotere schaal dan vso-/pro-scholen. Hierdoor is het voor hen minder gebruikelijk om per leerling contact te zoeken met andere partijen over het toekomstperspectief. Bovendien maakt hun grotere schaal dat het voor mbo's lastiger is om intern alle informatie over een leerling bij elkaar te krijgen.

Veel regiocoördinatoren verwijzen naar de **vsv-aanpak** (voortijdig schoolverlaten) als manier om te zorgen voor een goede overgang van het mbo naar een vervolg (werk of een opleiding). Indien een jongere dreigt uit te vallen uit de opleiding neemt het mbo contact op met het RMC. Zij raken betrokken bij de casus, begeleiden de jongere en proberen uitval te voorkomen of anders te kijken naar alternatieven zoals een andere opleiding of begeleiding naar werk. Meerdere coördinatoren lichten toe dat korte lijnen tussen de scholen en RMC's van belang zijn om snel te kunnen reageren op problematiek bij de jongere. Hierbij helpt het als het RMC periodiek aanwezig is op de school en/of deelneemt aan overleg met functionarissen van de school.

Een knelpunt dat door meerdere coördinatoren genoemd wordt, is dat de begeleidingstaak van het RMC ophoudt zodra een jongere een **startkwalificatie** heeft behaald. Dit terwijl jongeren ook na het behalen van een startkwalificatie kwetsbaar kunnen zijn en begeleiding naar werk nodig kunnen hebben. Dit knelpunt wordt ook in ander recent onderzoek genoemd (Van Der Gaag et al, 2022). Daarom is het van belang dat er vanuit de mbo's en de RMC's waar nodig ook wordt doorverwezen naar de gemeentelijke afdeling Werk en Inkomen. In één regio zouden de RMC's graag aansluiten bij exitgesprekken die in de mbo's worden gevoerd, om een link te kunnen leggen met de gemeente.

“Het mbo ziet vaak signalen als het met een jongere niet goed gaat, bijvoorbeeld door problemen in de thuissituatie. Zo'n jongere haalt misschien zijn diploma nog wel, maar daarna kan het fout gaan. Het mbo kan dan aan de bel trekken bij het RMC, alleen het RMC heeft geen wettelijke taak meer als de jongere met diploma van school gaat. Er zou een mogelijkheid moeten zijn om zo'n jongere in een preventieve vorm vanuit het mbo of het RMC over te dragen naar W&I, zodat zij een vinger aan de pols kunnen houden.”

- Regiocoördinator jeugdwerkloosheid

In één regio worden medewerkers vanuit het wijkteam betrokken bij de aanpak van verzuim en voortijdig schoolverlaten. Ook dit is een manier om de gemeentelijke dienstverlening vroeg te betrekken, zodat deze link ook na diplomering zijn vruchten kan afwerpen.

“Vanuit het wijkteam is er een ‘School Als Wijk’-team. De School Als Wijk-medewerker is samen met de RMC-trajectbegeleider periodiek aanwezig op alle mbo-scholen. Zij werken daar samen met schoolmaatschappelijk werk om lichte ondersteuning of zorg te bieden waar nodig om uitval of verzuim te voorkomen. Samen vormen zij een driehoek rondom de jongere.”

- Regiocoördinator jeugdwerkloosheid

De ‘route arbeid’ die door vso-/pro-scholen in samenwerking met gemeenten breed wordt ingezet, wordt in veel regio’s in toenemende mate ook binnen het mbo ingezet. In één regio wordt deze inzet specifiek gefinancierd met de rijksmiddelen voor de aanpak jeugdwerkloosheid. Meestal wordt de route arbeid binnen het mbo alleen ingezet voor leerlingen van Entree-niveau. Deze groep wordt als het meest kwetsbaar gezien. Bovendien noemen meerdere coördinatoren dat mbo’s een prikkel hebben om Entree-jongeren naar werk te begeleiden, omdat deze jongeren zonder werk als voortijdig schoolverlater worden gezien.

Één regio zet de route arbeid ook al in voor mbo 2 en een andere regio overweegt om de route arbeid van Entree uit te breiden naar mbo 2 en 3. Een andere regiocoördinator licht toe dat het mbo-gediplomeerden met een kansarme opleiding voorbereidt op hun toekomst, in samenwerking met het regionale werkgeversservicepunt.

“Mbo-studenten met een diploma op mbo 2-, 3- of 4-niveau in een kansarme richting worden door de school voorbereid naar een andere opleiding of werk. Met Werk in Zicht [*werkgeversservicepunt, red.*] worden nadere afspraken gemaakt over nazorg door het mbo in relatie tot regulier werk. Dit moet leiden tot een Route Arbeid mbo-gediplomeerden niveau 2, 3 en 4. Elementen die hierin zullen worden opgenomen zijn onder andere voorlichting op scholen door werk en inkomen, het Talentperon, een warme overdracht naar de werkpleinen en monitoring.”

- Regiocoördinator jeugdwerkloosheid

Één regiocoördinator licht toe dat de transitieroute wordt toegepast voor jongeren in het mbo. De transitieroute biedt leerlingen een doorlopend traject dat start in het laatste schooljaar en doorloopt tot een jaar na afronding van de opleiding. De jongeren maken een transitieplan en hebben een vaste begeleider (studieloopbaanbegeleider). Voor meer toelichting, zie de literatuurstudie in bijlage 1. De desbetreffende regiocoördinator licht toe dat de transitieroute vooralsnog op een kleine schaal wordt toegepast, voor rond de zestig leerlingen per jaar.

“De transitieroute is een samenwerking tussen de scholen (mbo en vso/pro) en gemeenten die al tijdens school begint. Deze wordt uitgevoerd door jobcoaches van de sociale dienst, die betaald worden door alle partijen in de regio (dus ook vanuit de scholen). De nazorgplicht wordt dus met z’n allen bekostigd, maar ligt in één hand. De jobcoaches zijn al op de school aanwezig in het laatste jaar, en houden ook nadat de jongere van school gaat contact (nazorg). Deze aanpak wordt al langere tijd uitgevoerd in de regio, ook voordat het ‘de transitieroute’ heette. De aanpak wordt ingezet voor jongeren die bredere begeleiding nodig hebben voor het behalen diploma en een baan. Dit betreft een relatief kleine groep van rond de zestig mbo-leerlingen.”

- Regiocoördinator jeugdwerkloosheid

3.6 Begeleiding en monitoring van jongeren na de overgangsfase

Nazorg vanuit het vso en pro

Voor het vso geldt een (**passieve**) **adviesplicht** (Wet op de Expertisecentra). Op verzoek moet de school oud-leerlingen en hun ouders tot twee jaar na het verlaten van de school adviseren over vervolgonderwijs, werk of dagbesteding. Het praktijkonderwijs kent **geen wettelijke nazorgplicht**.³ Wel zijn hierover afspraken gemaakt tussen de Inspectie OCW en het (toenmalig) Landelijk Werkverband

³ Hoewel in de Memorie van Toelichting op de wijziging van de WVO met betrekking tot het praktijkonderwijs wel vermeld staat dat praktijkonderwijs dient te voorzien in enige vorm van nazorg, is deze verplichting in de wettekst zelf niet opgenomen. Het wordt gezien als een ‘intrinsieke taak’ van het praktijkonderwijs.

Praktijkonderwijs, die zijn vastgelegd in een handreiking.⁴ Hierin staat dat het praktijkonderwijs dient te voorzien in enige vorm van nazorg na het verlaten van de school, zoals ambulante begeleiding of jobcoaching.

Desgevraagd lichten de regiocoördinatoren toe dat de nazorg vanuit de vso- en pro-scholen grotendeels **beperkt** blijft tot het monitoren van de situatie van oud-leerlingen. Hiertoe nemen zij meestal elk halfjaar telefonisch of per e-mail contact op met de jongere zelf of hun laatst bekende uitstroombestemming (opleiding, werkgever) om te inventariseren wat hun situatie is. Dit legt men vast voor de Onderwijsinspectie, maar vormt geen aanleiding voor het proactief bieden van nazorg. Waar nazorg wordt geboden, is dit vooral reactief naar aanleiding van vragen van oud-leerlingen.

Als verklaring hiervoor wordt genoemd dat de scholen **weinig (structureel) budget** hebben voor het bieden van nazorg. Inzet hierop kan gefinancierd worden vanuit het Europees Sociaal Fonds (Actieve Inclusie), maar dit is geen structurele financiering en bovendien blijkt uit onderzoek dat de scholen ESF hier niet vaak voor inzetten (Oostveen & Tissing, 2021). En als scholen bij hun eigen schoolbesturen aankloppen om middelen vrij te maken voor het bieden van nazorg, lukt dit vaak niet omdat dit een relatief kleine taak is van de scholen. Het gebrek aan (structurele) financiering voor nazorg vanuit de scholen wordt door de coördinatoren gezien als vreemd en onwenselijk omdat het wel een structurele taak is voor de scholen.

“Bij het mbo zijn er nu veel middelen beschikbaar voor nazorg, het vso/pro heeft hiervoor veel minder budget beschikbaar. Terwijl de nazorg daar breder nodig is omdat de doelgroep vaker kwetsbaar is. Dat vind ik onbegrijpelijk. De vso-/pro-scholen worstelen hiermee en krijgen hun ideeën niet uitgevoerd. Het is bijvoorbeeld mooi dat er vanuit het ministerie wordt opgeroepen om regionale coördinatoren pro/vso aan te stellen, maar hier is geen geld aan verbonden. De scholen moeten een coördinator dus zelf financieren, wat niet of moeilijk lukt.”

- Regiocoördinator jeugdwerkloosheid

Ondanks deze algemene tendens van beperkte nazorg vanuit de scholen zien we wel regio's waar op dit vlak **innovatie** plaatsvindt. Zo zijn er pilots om life-coaching in te zetten voor zowel het mbo als het vso/pro, en wordt elders een transitiecoach ingezet.

“De transitiecoach biedt jobcoaching in het nazorgtraject. De jongeren hebben een band met deze coach opgebouwd en komen daardoor bij diegene terug, zo blijven ze beter in beeld. Dit is in afstemming met de gemeente. Als ze hulp nodig hebben, zijn de jongeren meestal sneller geneigd om de transitiecoach te contacteren dan de gemeente.”

- Regiocoördinator jeugdwerkloosheid

Nazorg vanuit het mbo

Mbo-scholen hebben **geen wettelijke nazorgplicht** voor hun leerlingen. Het IBO JMAA werkt hiervoor concrete voorstellen uit, maar besluitvorming hierover is nog niet genomen. Een respondent vanuit het mbo licht toe dat mbo's wel het belang van nazorg inzien, maar geen middelen hebben om dit (structureel) uit te voeren. Sinds 2021 biedt de subsidieregeling Extra begeleiding en nazorg mbo (tijdelijk) een juridische basis en financiële middelen waarmee mbo-scholen nazorg kunnen verzorgen. Veel coördinatoren lichten dan ook toe dat de mbo's in hun regio gebruikmaken van deze subsidie en sindsdien oud-leerlingen nabellen, wat voorheen niet gebruikelijk was. Op welke leerlingen men dit richt, verschilt per school. Zo noemt één regio dat alleen leerlingen worden nagebeld die tijdens hun schoolloopbaan al extra ondersteuning hebben ontvangen, en dus potentieel kwetsbaarder zijn. Één regiocoördinator noemt een mbo in hun regio dat al vele jaren standaard alle oud-leerlingen periodiek belt om hun situatie in kaart te brengen. Zij vormen een uitzondering. Één regiocoördinator is kritisch op de wijze waarop mbo's uitvoering geven aan de nazorg, omdat dit door losse functionarissen gedaan wordt in plaats van door de mentor met wie de oud-leerling een vertrouwensband heeft opgebouwd.

⁴ Van Schoonhoven, R., & De Haan, M. (2013). *Voor de leerling aan het werk! Handreiking samenwerking praktijkonderwijs-mbo*. Platform Praktijkonderwijs.

Als uit het telefonische contact blijkt dat de uitstromende/ex-leerlingen behoefte hebben aan ondersteuning, hebben de scholen eigen vormen van ondersteuning die ze kunnen inzetten. Voorbeelden hiervan zijn ondersteuning naar werk door leerwerkmakelaars. Daarnaast kunnen de mbo's hun ex-leerlingen ook naar de gemeente doorverwijzen, maar dit gebeurt in de praktijk niet heel vaak volgens de regiocoördinatoren. Hierin zien we dus een sterk verschil ten opzichte van de vso- en pro-scholen. De link tussen het mbo en de gemeente ligt er vooral met het RMC in het kader van de vsv-aanpak, maar niet zozeer in het doorverwijzen van gediplomeerden naar de afdeling W&I in het kader van begeleiding naar werk.

“De verbinding tussen het mbo en de werkpleinen kan sterker. Als het mbo denkt dat er extra ondersteuning nodig is voor een leerling om aan het werk te komen, dan zou er een seintje naar het werkplein mogen. Dat gebeurt nu nog onvoldoende.”

- Regiocoördinator jeugdwerkloosheid

Begeleiding vanuit het RMC en W&I

Hoewel de mbo's en vso- en pro-scholen na uitstroom nog af en toe contact houden met de jongere om hun situatie te monitoren, ligt de verantwoordelijkheid voor de verdere begeleiding in deze fase vooral bij de gemeente. De betrokkenheid van de gemeente kan op twee manieren vorm krijgen:

- via het **RMC**: wanneer de jongere gedurende de schoolloopbaan in beeld is gekomen vanwege verzuim of (dreigende) uitval;
- via **Werk en Inkomen**: indien de jongere een uitkering heeft aangevraagd, heeft gevraagd om ondersteuning bij het zoeken naar werk of is doorverwezen door een andere partij (zoals de school). Voor de vso-/pro-doelgroep is W&I veelal structureel betrokken vanuit de route arbeid, hetzelfde geldt op veel plekken voor mbo Entree.

Er bestaat enige **overlap** in de taken van de RMC-trajectbegeleiders en de jongerenadviseurs vanuit W&I; beiden begeleiden jongeren naar een vorm van participatie (in onderwijs of werk). Samenwerking tussen de RMC's en afdelingen W&I is daarom van belang, om te voorkomen dat er dubbel werk wordt gedaan. Bovendien hanteren de twee andere invalshoeken. De 'core business' van RMC-trajectbegeleiders is doorgaans om jongeren terug naar het onderwijs te begeleiden om een startkwalificatie te behalen, terwijl jongerenadviseurs vanuit W&I juist beter toegerust zijn voor de bemiddeling naar werk, al dan niet in combinatie met beroepsgerichte training. Uit ander recent onderzoek komt naar voren dat het RMC's aan de capaciteit en middelen ontbreekt om jongeren naar participatie te begeleiden (Van der Gaag et al., 2022). Afhankelijk van de behoeften en mogelijkheden van een jongere kan deze dus beter geholpen worden door een RMC-trajectbegeleider of door een jongerenadviseur. Daarom is het van belang om contact met elkaar te houden om te bepalen of een jongere wellicht overgedragen moet worden van de ene naar de andere partij.

Twee regiocoördinatoren lichten toe dat het samenspel tussen het RMC en de gemeentelijke afdeling W&I in hun ogen beter kan. Zij zien dat de twee partijen te veel vanuit hun eigen perspectief bezig zijn om de jongeren te begeleiden, wat leidt tot inefficiëntie. Doordat de toekomstwensen van de doelgroep uiteenlopen en ook door de tijd kunnen veranderen, is het soms lastig om te bepalen wie het voortouw zou moeten nemen. Tegelijkertijd zijn er ook andere coördinatoren die deze samenwerking en afstemming juist goed zien gaan in hun regio. Zij melden beiden dat zowel vanuit W&I als vanuit het RMC in eerste instantie wordt aangestuurd op het behalen van een startkwalificatie.

“Er is overlap in de functie van RMC-trajectbegeleider en klantmanager Participatiewet jongeren, maar ze hebben een andere opdracht. Ze zijn met dezelfde jongeren bezig op hun eigen stukje terrein (onderwijs of werk). Bij jongeren gaat het alle kanten op: de ene dag willen ze naar school en de andere dag liever aan het werk. Dan ga je op en neer, dat is zonde van de inzet. Het zou mooi zijn als dat efficiënter kan.”

- Regiocoördinator jeugdwerkloosheid

“Als een jongere een uitkering aanvraagt en de klantmanager ziet dat de jongere geen startkwalificatie heeft, dan zoekt deze contact met het RMC. Die afstand is klein, ze werken beiden voor de gemeente. Men kijkt dan onderling hoe men elkaar kan aanvullen.”

- Regiocoördinator jeugdwerkloosheid

In meerdere interviews wordt genoemd dat de RMC's slechts **beperkte budgetten** hebben om jongeren een begeleidingstraject te kunnen bieden. Dit onderstreept het belang van een goede samenwerking met de afdeling W&I om tot een efficiënte besteding van tijd en middelen te komen.

In het IBO JMAA wordt gesignaleerd dat de RMC's hun taken alleen uitvoeren voor jongeren tot 23 jaar. Het ministerie bereidt daarom een wetsvoorstel voor om de opdracht voor de RMC's te verbreden naar jongeren tot 27 jaar. Gevraagd naar hun perspectief op de wenselijkheid van dit wetsvoorstel, noemden de regiocoördinatoren zowel argumenten voor als tegen.

- Overlap RMC en W&I: Één coördinator vindt het verhogen van de leeftijdsgrens niet wenselijk omdat hierdoor een grotere (onwenselijke) overlap ontstaat in de taken tussen het RMC en de afdeling W&I. Jongeren tussen de 23 en 27 hebben in de praktijk vaker een begeleidingsbehoefte richting werk dan richting onderwijs. Deze groep kan daarom beter geholpen worden door W&I dan door het RMC.
- Monitoring: Een argument voor is dat de RMC's op deze manier de monitoring van jongeren zonder startkwalificatie of in een kwetsbare positie⁵ kunnen toepassen op een bredere groep jongeren tot 27 jaar. Hierop wordt in het vervolg van deze paragraaf dieper ingegaan.

Monitoring van jongeren door middel van bestandskoppelingen

RMC's monitoren maandelijks de situatie van jongeren tot 23 jaar in hun regio. Door het maken van bestandskoppelingen hebben zij in beeld welke jongeren geen startkwalificatie hebben, geen onderwijs volgen en geen uitkering ontvangen. Dit stelt hen in staat om deze jongeren sneller te identificeren en actief te benaderen. Jongeren van 23 jaar of ouder zijn normaliter niet in beeld via deze monitor, omdat zij niet onder de wettelijke taak van de RMC's vallen. Veel regio's plegen echter inspanningen om ook de groep jongeren van 23 tot 27 jaar in beeld te krijgen via het maken van dezelfde bestandskoppelingen. Hiervoor is in de RMC-wet echter geen wettelijke grondslag, waardoor men deze elders moet zoeken. De Participatiewet biedt hiervoor echter een alternatieve wettelijke grondslag in artikel 10f, dat gemeenten in staat stelt om (actief) ondersteuning aan te bieden aan personen van 18 tot 27 jaar die nog geen startkwalificatie hebben behaald.

Veel coördinatoren geven aan dat zij veel hindernissen ervaren om de gegevensuitwisseling voor het monitoren van de jongeren van 23 tot 27 jaar te regelen, en dat dit veel rompslomp met zich meebrengt. Zij lijken niet allen op de hoogte te zijn van de wettelijke grondslag die hiervoor bestaat in de Participatiewet en zijn veel tijd kwijt met het opstellen en laten accorderen van de benodigde verwerkingsovereenkomsten. Zeker wanneer meerdere gemeenten de monitoring op regionaal niveau uitvoeren, vergt dit een rondgang langs alle gemeentesecretarissen, en bovendien is de ervaring dat de juristen van gemeenten niet zelden van mening verschillen over welke informatie wel en niet gedeeld kan worden in verband met de AVG. Tegelijkertijd zijn er ook regiocoördinatoren die minder hindernissen ervaren en toelichten dat de monitoring in hun regio vrij eenvoudig wordt uitgevoerd. Ook horen we dat gemeenten verschillend denken over welke gegevens bijvoorbeeld de afdeling W&I en RMC met elkaar mogen uitwisselen. Blijkbaar is niet alleen de AVG-wetgeving zelf een belemmering voor het monitoren van de jongeren, maar ook de kennis van de (on)mogelijkheden in, en de interpretatie van, deze wetgeving.

Een vervolgvraag is, als deze monitoring wordt uitgevoerd, wat er vervolgens met de uitkomsten wordt gedaan. Worden de jongeren die buiten beeld zijn geraakt, actief benaderd? Of dit gebeurt hangt af van of er voldoende capaciteit voor beschikbaar is. Verder noemen meerdere coördinatoren dat deze doelgroep erg divers is, en een aanzienlijk deel waarschijnlijk niet direct ondersteuning nodig heeft. Één regiocoördinator noemde een interessant voorbeeld waarbij de RMC-trajectbegeleiders een outreachende

⁵ RMC's hebben de wettelijke taak om naast voortijdig schoolverlaten ook de jongeren afkomstig uit het vso en pro te monitoren voor wat betreft deelname aan werk of onderwijs tot zij 23 jaar oud zijn.

functie vervullen, en de jongeren met een begeleidingsbehoefte richting werk vervolgens doorgeleidden aan de afdeling W&I.

“Outreachend werken is een vak apart. RMC’s zijn hier goed in, terwijl gemeentelijke afdelingen W&I hier minder ervaring mee hebben. Bij een project in mijn regio worden RMC-trajectbegeleiders ingehuurd door de gemeente om vanuit de Participatiewet outreachend te werken. Zij drukken bij jongeren op de deurbel om hun eventuele ondersteuningsbehoefte in beeld te krijgen, en geleiden hen daarna door naar de gemeentelijke klantmanager. Zo versterk je elkaar.”

- Regiocoördinator jeugdwerkloosheid

Andere interventies voor jongeren om de overstap naar werk te maken

In de interviews met de regiocoördinatoren zijn vele interventies en projecten genoemd die niet specifiek onder te brengen zijn bij één partij of één van de voorgenoemde fasen die jongeren doorlopen van school naar werk. Een aantal interventies onderscheidt zich door een integrale werkwijze en het loslaten van de bekende doelgroepen of ‘hokjes’ om jongeren aan het werk te helpen. We lichten er hieronder een aantal uit.

Matchtafels

In de regio Achterhoek worden zogeheten matchtafels georganiseerd in samenwerking tussen scholen en dienstverleners op het gebied van werk. Dit zijn maandelijkse overleggen waarbij stagebegeleiders vanuit het mbo en vso/pro, RMC trajectbegeleiders, consultants van sociale diensten en UWV en accountmanagers van werkgeversservicepunt aansluiten. Het werkgeversservicepunt is voorzitter van het overleg en de scholen brengen jongeren in die extra ondersteuning behoeven om de vervolgstap te maken richting de arbeidsmarkt. Vervolgens kijken de dienstverleners wat ze hen kunnen bieden aan begeleiding/ondersteuning naar werk en baanmogelijkheden. Naast het oplossen van vraagstukken vanuit casuïstiek vindt er ook veel uitwisseling van expertise plaats. Dankzij de matchtafels weten de betrokken professionals beter welke ondersteuning er voor de jongeren beschikbaar is en wat iedereen voor hen kan betekenen.

Rode Loper

Het project ‘rode loper’ wordt in de regio Achterhoek uitgevoerd door consultants die voor de hele regio werken en door de provincie betaald worden. Ze zijn gepositioneerd bij het RMC, bij de centrumgemeente, en gaan aan de slag met jongeren tussen 16 en 27 jaar. Ze bedienen een brede groep jongeren; zowel met als zonder startkwalificatie, met als zonder uitkering en wel of niet schoolgaand. De consultants gaan in gesprek met de betrokken uitvoerder(s) van onder andere scholen, uitkerende instanties, RMC, leerplicht, sociale wijkteams, jeugdhulp, WMO, schuldhulpverlening en scholingsfondsen. Met hen bespreken ze wat er nodig is en welke voorzieningen eventueel ingezet kunnen worden. De consultants doen hierbij hun best om uitvoerders in beweging te brengen indien te veel in ‘hokjes’ wordt gedacht. Verder kunnen de consultants waar nodig een voucher (als cofinanciering) inzetten om voorzieningen te regelen die jongeren een stap verder helpen richting werk. Te denken valt aan een laptop om te kunnen werken of een opleiding te volgen, of een fiets om op de stageplek te komen.

Praktijkleren met een praktijkverklaring

In drie regio’s wordt Praktijkleren met een praktijkverklaring als instrument genoemd. Hierbij volgt iemand een deel van een mbo-opleiding in de praktijk van een leerbedrijf. De vormgeving is maatwerk, maar het traject omvat altijd begeleiding, een leerbaan en een vorm van inkomen (Eimers, Jager & Raaijman, 2021). De inzet hiervan is in theorie niet aan leeftijd gebonden noch aan arbeidsmarktpositie; het kan zowel voor werkzoekenden als werknemers worden ingezet.

De coördinatoren zien veel potentie in de inzet van praktijkleren voor jongeren zonder startkwalificatie die niet de cognitieve capaciteiten hebben om naar het mbo te gaan. Tegelijkertijd constateren ze dat men nog niet heel ver is met de toepassing ervan. Dit is allereerst door corona bemoeilijkt. Daarnaast wordt als knelpunt genoemd dat er moeilijk docenten gevonden kunnen worden die dit praktijkgerichte onderwijs kunnen bieden. Scholen hebben al een tekort aan docenten en kunnen daardoor geen formatie vrijmaken voor het praktijkleren. Ook wordt genoemd dat de regeling erg

ingewikkeld is, met name voor bedrijven, en dat de toepassing van praktijkleren daarom begeleiding van een expert vergt.

Harrie-training

In drie regio's worden 'Harrie-trainingen' aangeboden aan werkgevers of medewerkers van bedrijven. Deze training is erop gericht om hen te leren om te gaan met medewerkers met een beperking of ondersteuningsbehoefte. De ervaringen met het bieden van de training zijn overwegend positief, maar in één regio heeft men moeite om bedrijven te enthousiasmeren om de training te volgen.

Vouchers en cheques

In drie regio's worden verschillende typen vouchers en cheques ingezet om jongeren te helpen de stap naar werk te maken. Dit kan, zoals binnen het eerder beschreven project 'rode loper', een voucher zijn om een maatwerkvoorziening voor de jongere te regelen (zoals een laptop). Maar we zien ook cheques die aan werkgevers worden overhandigd om de begeleiding voor jongeren vorm te geven of een algemene prikkel te bieden om de jongeren aan te nemen.

3.7 Visie op de toekomst

Hoe verder met de ontwikkeling van de eigen aanpak?

De regiocoördinatoren zijn gevraagd hoe zij van plan zijn hun aanpak door te ontwikkelen. Hieruit komt een divers beeld naar voren zonder een duidelijke algemene lijn. Zo wordt door verschillende regiocoördinatoren verwezen naar de ontwikkeling van life coaching, waakvlamondersteuning, het betrekken van het bedrijfsleven, meer preventie vanuit het RMC en inzet op matching met stages. Één aspect dat door drie coördinatoren genoemd wordt, is de borging: hoe kan men straks in afwezigheid van de rijksfinanciering de ontwikkelde aanpak behouden?

"Hoewel we continu werken aan het verbeteren van de aanpak is het doel niet per se om hem verder te ontwikkelen. De kunst is om 'm te houden waar 'ie is. Daartoe is een regiocoördinator jeugdwerkloosheid in dienst."

- Regiocoördinator jeugdwerkloosheid

Behoeften vanuit het Rijk

Regio's geven hun aanpak jeugdwerkloosheid vorm binnen een landelijke context van wetgeving, aanpaalend beleid, financiering en ondersteuning. Desgevraagd geven de regiocoördinatoren een aantal wensen aan vanuit de rijksoverheid om hun aanpak verder te kunnen versterken en borgen.

- **Structurele financiering voor de regionale samenwerking:** Zoals beschreven in paragraaf 3.3 zien we in veel regio's dat wanneer de rijksfinanciering voor de aanpak van jeugdwerkloosheid (tijdelijk) stopt, de samenwerking en uitwisseling rondom dit thema op een laag pitje komt te staan. Mede door de afwezigheid van een regiocoördinator neemt de samenhang af en de versnippering toe, waarna een volgende regiocoördinator weer opnieuw moet beginnen met het opbouwen van het netwerk. Men vraagt dan ook om structureel budget om in elk geval de regionale coördinatiefunctie in stand te houden.
- **Structurele financiering voor de ontwikkelde activiteiten:** Ook de activiteiten binnen de aanpak jeugdwerkloosheid die door de verschillende partijen in de regio worden uitgevoerd, worden vanuit vele verschillende bronnen gefinancierd. Denk aan tijdelijke potjes zoals ESF Actieve Inclusie of de tijdelijke subsidieregeling extra begeleiding en nazorg, die elk verschillende termijnen en verantwoordings-eisen kennen. Meer continuïteit hierin is gewenst zodat de ontwikkelde aanpak behouden kan worden.
- **Laat het hokjesdenken los:** Zoals beschreven in paragraaf 3.2 richten de regio's zich het liefst op de brede doelgroep kwetsbare jongeren. De regiocoördinatoren zijn namelijk van mening dat kwetsbaarheid niet te vatten is in 'hokjes' zoals mbo Entree, jongeren zonder startkwalificatie of jongeren met een niet-kansrijke opleiding. Daarom zouden zij liever zien dat middelen en initiatieven de ruimte bieden om juist een brede doelgroep te bedienen, zodat de inschatting van kwetsbaarheid door de professional gemaakt kan worden in plaats van op rijksniveau.

- **Gegevensdeling versoepelen:** Twee coördinatoren zouden graag zien dat het Rijk het eenvoudiger maakt om bestandskoppelingen te maken zodat jongeren buiten beeld in kaart gebracht kunnen worden. Zoals beschreven in paragraaf 3.6 is in sommige regio's sprake van een 'privacykramp' waardoor men niet verder komt, terwijl het in andere regio's wel lukt. Meer kennisuitwisseling, ondersteuning en tools zouden hier kunnen helpen.

Tussenconclusies en verdiepende vragen

4

4 Tussenconclusies en verdiepende vragen

4.1 Inleiding

Het voorliggende onderzoek is erop gericht om zicht te krijgen op de ervaringen met de maatregelen van de aanpak jeugdwerkloosheid voor kwetsbare schoolverlaters in de praktijk. Hiervoor zijn door het rijk middelen verspreid onder scholen (vso/pro en mbo's) en gemeenten. Voor u ligt het tussenrapport van het onderzoek, dat een voorlopig beeld geeft op basis van literatuurstudie en een reeks interviews met regiocoördinatoren jeugdwerkloosheid. In een vervolgfase zal verdiepend onderzoek plaatsvinden door middel van casestudies in acht regio's, waarbij onder andere activiteiten geobserveerd worden en interviews worden gevoerd met jongeren.

4.2 Inzichten uit de literatuur

Een quickscan van de literatuur laat zien dat er een breed aanbod bestaat aan interventies gericht op het tegengaan van jeugdwerkloosheid. Deze interventies lopen uiteen in de doelgroep en doelstelling waar zij zich op richten. Wel omvatten ze vaak soortgelijke elementen zoals individuele begeleiding, het opdoen van werkervaring en het trainen van (loopbaan)competenties. Hoewel de meeste interventies resultaten rapporteren in termen van uitstroom naar school of werk of een toename in (arbeidsmarkt)vaardigheden, is vaak niet bekend of deze effecten duurzaam zijn. Ook ontbreekt een vergelijking tussen interventies of met een controlegroep, waardoor we geen uitspraken kunnen doen in termen van meer of minder effectief, noch van bewezen effectieve interventies.

Uit de literatuur komen verschillende factoren naar voren die bijdragen aan succesvolle regionale samenwerking in de aanpak van jeugdwerkloosheid. De meeste van deze succesfactoren worden ook benoemd in de evaluaties of beschrijvingen van de interventies, zoals consensus tussen betrokken partijen, het maken van heldere afspraken en continuïteit van de dienstverlening. In de literatuur wordt tevens benoemd dat legitimiteit, vertrouwen en de balans tussen stabiliteit en flexibiliteit bijdragen aan de samenwerking. Dit komt echter niet expliciet terug in de interventies. Ten slotte kunnen we enkele randvoorwaarden voor succesvolle regionale samenwerking identificeren, namelijk voldoende tijd om de samenwerking vorm te geven, voldoende capaciteit bij de betrokken organisaties en kennis van de privacywetgeving.

4.3 Inzichten uit de praktijk

Besteding van de rijksmiddelen

Onze interviewronde langs de regiocoördinatoren van zeventien arbeidsmarktregio's laat zien hoe de besteding van de rijksmiddelen in de praktijk tot stand komt en wat daarbij succesfactoren en knelpunten zijn. Omdat wij voornamelijk spraken met regio's met een (ervaren) regiocoördinator, zijn regio's waarin weinig regionaal wordt samengewerkt in deze bevindingen ondervertegenwoordigd. De bevindingen laten dan ook vooral zien hoe de samenwerking verloopt, als er wordt samengewerkt.

We zien dat de besteding van de rijksmiddelen veelal op basis van regionaal overleg wordt vormgegeven in een plan van aanpak. Hierin richt men zich veelal op de brede doelgroep van kwetsbare jongeren, in lijn met hun brede visie op kwetsbaarheid en de behoefte om niet in 'hokjes' te denken. De middelen worden zowel gebruikt om de bestaande aanpak en infrastructuur te versterken als om nieuwe initiatieven te ontplooiën.

Golfbewegingen in regionale samenwerking door wisselvallige rijksfinanciering

In de afgelopen tien jaar is afwisselend wel en geen rijksfinanciering beschikbaar geweest voor de aanpak van jeugdwerkloosheid. Dit heeft in de meeste regio's geleid tot golfbewegingen in de mate van regionale samenwerking en coördinatie omtrent de aanpak. Sommige regio's slagen erin om ook zonder rijksfinanciering de aanpak in stand te houden, maar dit is zeldzaam. Veel regiocoördinatoren pleiten daarom voor meer structurele financiering, om de opgebouwde netwerken en dienstverlening te kunnen behouden. In afwezigheid van regionale coördinatie ontstaat namelijk al snel versnippering binnen

de regio, wat leidt tot inefficiëntie en minder goede dienstverlening. De mate waarin regionaal wordt samengewerkt, hangt deels samen met niet-beïnvloedbare factoren, zoals incongruentie in regio-indelingen. Maar deels is samenwerking ook maakbaar, bijvoorbeeld door samenwerking breed te borgen, onderling contact te bevorderen en organisatiebelangen open te bespreken.

Groeiende samenwerking met het oog op soepele overgang...

We zien verder dat mbo's, vso- en pro-scholen en gemeenten in de verschillende fases (tijdens school, van school naar vervolg en na de overgangperiode) vele activiteiten ontplooiën om kwetsbare schoolverlaters te helpen de stap naar werk of een vervolgopleiding te maken. Daarbij valt op dat veel inspanningen erop gericht zijn om tijdens de overgang van school naar werk een zo continu mogelijke begeleiding te bieden, door de begeleiding vanuit de gemeente vroeg te laten beginnen en/of die van school door te laten lopen. Dit zien we bijvoorbeeld terug in de inzet van de transitieroute, hoewel deze nog weinig wordt ingezet. Maar ook de inzet van de route arbeid draait om een 'zachte landing' met vertrouwde begeleiders om de jongere heen. Deze werkwijze wordt binnen het vso en pro vrijwel overal uitgevoerd en wordt inmiddels ook steeds vaker in het mbo ingezet op Entree niveau (en soms ook niveau 2). Hiermee wordt invulling gegeven aan de aanbeveling vanuit het IBO Jongeren met een afstand tot de arbeidsmarkt om goede begeleiding te bieden tijdens transities. Wat we nog minder terugzien is de integrale begeleiding die in het IBO wordt voorgesteld; hoewel enkele regio's interesse tonen in brede 'life coaching' komt deze begeleidingsvorm nog niet van de grond.

... is nog vooral gericht op de laagste opleidingsniveaus

Ondanks de wens van de arbeidsmarktregio's om minder in 'hokjes' te denken, zien we dat de interventies gericht op een soepele transitie zich nog vrij categorisch richten op leerlingen van het vso-, pro- en Entree-onderwijs. Binnen de rest van het mbo wordt er nog minder inzet gepleegd op het bevorderen van het arbeidsmarktperspectief van jongeren. Daarnaast leveren RMC's een belangrijke bijdrage aan het in beeld houden en begeleiden van jongeren die uitvallen, maar zij hebben geen begeleidingstaak richting gediplomeerde jongeren en zijn ook in mindere mate gericht op begeleiding naar werk. De in het JMAA geconstateerde hiaten in de aanpak van jeugdwerkloosheid zijn dus nog altijd zichtbaar in de praktijk.

Belang van nazorg wordt breed onderkend, maar financiering en inbedding behoeven nog aandacht

Vrijwel alle geïnterviewde professionals zien er waarde in om jongeren ook na hun schoolloopbaan in beeld te blijven houden en ondersteuning te bieden waar nodig. Tegelijkertijd worstelen velen er mee hoe dit in de praktijk vormgegeven en gefinancierd moet worden. De nazorg vanuit de vso- en pro-scholen is veelal reactief van aard, omdat hier onvoldoende (structurele) budgetten voor beschikbaar zijn. En hoewel mbo's vanuit de subsidieregeling Extra begeleiding en nazorg meer inzet plegen voor hun (oud)leerlingen, wordt hierin nog niet de samenwerking gezocht met de gemeentelijke afdelingen W&I die de jongeren mogelijk richting werk kunnen begeleiden.

4.4 Verdiepende vragen voor vervolg

In de tweede fase van het voorliggende onderzoek (verdiepingsfase) zullen er casestudies uitgevoerd worden in acht arbeidsmarktregio's. Dit omvat per regio een groepsessie met verschillende typen uitvoerders, interviews met jongeren en het observeren van een interventie in de praktijk. Op basis van de reeds afgeronde verkenningsfase formuleren we de volgende kennisvragen voor de verdiepingsfase.

Regionale samenwerking

- Hoe voorkom je versnippering van initiatieven binnen de arbeidsmarktregio en zorg je dat wat er is binnen de arbeidsmarktregio, ook benut wordt? Hoe overwin je het 'not invented here' syndroom?
- Hoe is de verhouding tussen kleinere en grotere gemeenten in de samenwerking omtrent jeugdwerkloosheid? Is het een 'grootstedelijk probleem'? Verschillen de doelgroepen?

Samenwerking in de uitvoering

- Waarom komt de doorverwijzing van kwetsbare schoolverlaters vanuit het mbo naar gemeenten nog in beperkte mate op gang? Wat is hiervoor nodig? En wie vanuit de gemeente zou hierin de voortrekkersrol moeten hebben (W&I of RMC?)
- Hoe ga je als school om met de samenwerking met gemeenten, als jongeren van vele gemeenten afkomstig zijn?
- Draagt de regionale coördinator vooral bij aan samenwerking/uitwisseling op beleidsniveau of ook aan samenwerking tussen individuele uitvoerders op het niveau van individuele casussen? Wat merken zij van de aanwezigheid van de regiocoördinator?
- Hoe voorkom je dat samenwerking stilvalt als mensen van baan wisselen? Hoe komt de borging tot stand?

Behoefte van de doelgroep

- Hoe ervaart de doelgroep de transitie van school naar werk?
- Wat is de ondersteuningsbehoefte van kwetsbare schoolverlaters zelf? Willen zij vervolgonderwijs volgen of liever richting werk?

Bijlage 1 Overzicht van interventies

B

Bijlage 1: Overzicht van interventies

Tabel B1.1 Interventies tijdens de schoolloopbaan

Interventie	Doelgroep	Doelstelling	Aanpak / activiteiten	Verloop	Resultaten / ervaringen	Effecten / bewijskracht	(Mogelijk) werkzame elementen
<p>Boris brengt je bij 'n baan</p> <p>Uitvoerders: SBB en SPSO, in opdracht van OCW.</p>	<p>Jongeren uit vso/pro, die wel kunnen werken, maar geen volledige kwalificatie kunnen behalen.</p>	<p>Leerlingen naar een passende baan leiden.</p>	<p>Drie fasen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Loopbaanoriëntatie en beroepskeuze. Ook worden mogelijkheden en wensen van de leerling kaart gebracht. 2. Maatwerktraject op basis van mogelijkheden en wensen: op basis van takenpakket doet de leerling een leerwerktraject bij een leerbedrijf en ontvangt daarna een erkend certificaat. 3. Plaatsing bij leerbedrijf dat tot een arbeidscontact moet leiden. Leerbedrijven krijgen hierbij nazorg. 	<p>Het project is gestart in 2010. In 2013 liep een pilot in het vso, in 2016 een pilot in het pro. In 2016 hadden 53 scholen deelgenomen aan Boris, wat neerkwam op 651 leerlingen.</p>	<p>In mei 2015 tot februari 2016 heeft SBB 208 praktijkverklaringen ter certificering afgegeven.</p> <p>Zie ook de evaluatie.</p>	<p>Op basis van de cijfers in 2016 kan niet worden gezegd of Boris leidt tot meer stageplaatsen of doorstroom naar werk.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Maatwerk - Samenwerking met erkend leerbedrijf - Certificering van opleidingsresultaat - Ondersteuning van leerbedrijf bij het plaatsen en behouden van jongeren
<p>Bridge</p> <p>Uitvoerder: Nationaal Programma Rotterdam-Zuid (NPRZ), ondersteund door de Europese Commissie</p>	<p>Jongeren in Rotterdam Zuid. Deelnemers zijn afkomstig uit het primair onderwijs, vmbo 2 of 4 en mbo 1 of 3/4.</p>	<p>Arbeidsmarktkansen van schoolverlaters in Rotterdam-Zuid vergroten, door het beperken van schooluitval en het stimuleren van een keuze voor een opleiding met voldoende perspectief op werk.</p>	<p>BRIDGE omvat twintig LOB-interventies, binnen vier onderdelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ontdekken & Ervaren (bijv. havenbezoek, bliksemstage) - Reflecteren & Kiezen (bijv. LOB-gesprek, talentportfolio) - Aansluiting Arbeidsmarkt (bijv. AanDeBak-garantie) - Professionalisering (bijv. training loopbaangespreksvoering) 	<p>Het programma liep van 2016 tot 2019 onder scholen in Rotterdam-Zuid.</p>	<p>De ervaringen van leerlingen, docenten en ouders met de LOB-activiteiten zijn overwegend positief. Alleen over de AanDeBak bestaat nog veel onduidelijkheid onder betrokkenen, bijvoorbeeld wat studenten hiermee kunnen.</p> <p>Evaluatie</p>	<p>Nog niet onderzocht.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Actief component in activiteiten - Aansluiting bij interesses van leerlingen - Dialoog: actieve inbreng van leerling en eigenaarschap over eigen loopbaanproces - Versterken van loopbaancompetenties
<p>Doorstroomprogramma van de Alliantie Mbo & Arbeidsmarkt (Platform Jongeren & Werk)</p> <p>Uitvoerders: De Buzinezzclub en het Albeda College</p>	<p>Jongeren die een opleiding volgen op niveau 1 in het mbo, met een groot risico om de opleiding vroegtijdig te verlaten en werkloos worden.</p>	<p>De kansen van jongeren in het onderwijs en op de arbeidsmarkt te vergroten.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Via gesprekken met de jongeren wordt een stappenplan opgesteld. - Een traject van 26 weken, bestaande uit op de jongere afgestemde hulp - Klassikale groepslessen (bijv. sollicitatievaardigheden) - Individuele begeleiding, waaronder het monitoren van het stappenplan - Nazorg van 3 jaar om de jongeren te motiveren om de stappen te blijven volgen 	<p>Het Doorstroomprogramma is gestart in 2019. In dat jaar zijn 50 deelnemers gestart, voor de komende jaren is het streven 80 deelnemers per jaar.</p>	<p>Van de 50 deelnemers zijn 32 succesvol uitgestroomd naar een vervolgopleiding of werk (64%).</p> <p>Zie de factsheet op de website</p>	<p>Nog niet onderzocht. De komende jaren zal gekeken worden of de uitstroom duurzaam is.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Jongeren vergaren kennis over werk- en opleidingsmogelijkheden - Nazorg - Ondersteuning bij praktische zaken - Opdoen van vaardigheden - Persoonlijke begeleiding - Maatwerk

Vervolg tabel B1.1

Interventie	Doelgroep	Doelstelling	Aanpak / activiteiten	Verloop	Resultaten / ervaringen	Effecten / bewijskracht	(Mogelijk) werkzame elementen
<p>K!X</p> <p>Ontwikkeld door Movisie.</p> <p>Uitvoerders: de vmbo- en mbo-scholen waar K!X wordt ingezet</p>	<p>Migrantenjongeren van 13 t/m 23 jaar die een vmbo- of mbo-opleiding volgen. Klasgenoten zonder migratieachtergrond kunnen eveneens meedoen.</p>	<p>Migrantenjongeren in het vmbo en mbo vinden na hun opleiding aansluiting op de arbeidsmarkt.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Trainingen in communicatie empowerment en netwerken. Daarnaast zijn er aanvullende trainingen in o.a. in solliciteren en samenwerken. - Minimaal twee bedrijfsbezoeken via het eigen netwerk of via de school. Jongeren leren ter plekke zich te presenteren aan de werkgever. - Optionele activiteiten, zoals netwerkbijeenkomsten - Na afloop is er een bijeenkomst voor ouders en ontvangt de deelnemer een certificaat met de ontwikkelde competenties. 	<p>In 2015 werd K!X bij 10 vmbo- en mbo-scholen uitgevoerd.</p>	<p>Er zijn drie kwalitatieve evaluaties uitgevoerd van de K!X aanpak. De uitvoerders zien een toename in vaardigheden, waaronder ook soft skills, bij de deelnemers gedurende het project. Zie de interventiebeschrijving</p>	<p>Nog niet onderzocht.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Learning by doing - Vergroten van zelfvertrouwen en inzicht in de eigen mogelijkheden door het inzetten van rolmodellen - Persoonlijke coaching - Jongeren maken kennis met werkgevers
<p>Ouders en loopbaankeuzes</p> <p>Uitvoerder: een consortium van onderzoekers en scholen voor vo en mbo in de regio Utrecht</p>	<p>Vierdejaars vmbo'ers en eerstejaars mbo'ers</p>	<p>De betrokkenheid van ouders bij de loopbaankeuzes van hun kind te vergroten en bevorderen dat leerlingen in het vmbo en mbo weloverwogen loopbaankeuzes maken.</p>	<p>Gedurende één schooljaar maken leerlingen samen met hun ouders thuis enkele opdrachten. Deze opdrachten zijn gerelateerd aan reguliere LOB-lessen en -begeleiding. In deze opdrachten verkent de leerling samen met de ouder(s) zijn/haar kwaliteiten, beroepen en het eigen netwerk.</p>	<p>In 2017/2018 namen in totaal 59 leerlingen deel, afkomstig van vier vmbo-scholen en twee mbo-scholen.</p>	<p>Leerlingen die deelnamen aan het project gingen significant vooruit op loopbaansturing, vergeleken met een controlegroep. Op andere variabelen (zoals attitude of keuzezekerheid) werd geen effect gevonden. Evaluatie</p>	<p>Nog niet onderzocht.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Ouderbetrokkenheid - Maatwerk: mogelijkheid om opdrachten toe te spitsen op bijvoorbeeld de opleidingsrichting
<p>Soepelere overgang naar werk</p> <p>Uitvoerders: Verschillende mbo-instellingen binnen de pilotregio's</p>	<p>Verschildt per pilotregio, over het algemeen is dit project gericht op studenten van de entree-opleiding of mbo niveau 2.</p>	<p>Verschildt per pilotregio, over het algemeen is de doelstelling om kwetsbare jongeren naar duurzame participatie in de samenleving te helpen.</p>	<p>Deelnemende regio's hebben de pilots zelf ingericht met aansluiting op de regionale context:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Uitgangspunt is dat jongeren twee jaar na afronding van de opleiding begeleiding krijgen. Wie de begeleiding gaf verschilde per regio: doorwerkcoaches binnen het mbo, jongerenadviseurs van de gemeente of externe jobcoaches. - Daarnaast zetten enkele regio's meer in op preventie, bijvoorbeeld d.m.v. casusoverleggen of matchingtafels, of door RMC vroegtijdig kennis te laten maken met studenten met een ondersteuningsbehoefte 	<p>In 2018 – 2019 deden zes regio's mee aan de pilot.</p>	<p>Alle pilots hadden een lange opstartfase, waardoor relatief weinig deelnemers nazorg hebben ontvangen. Wel zijn in de pilots goede ontwikkelstappen gezet. Evaluatie</p>	<p>Nog niet onderzocht.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Continuïteit van de begeleiding (nazorg)

Vervolg tabel B1.1

Interventie	Doelgroep	Doelstelling	Aanpak / activiteiten	Verloop	Resultaten / ervaringen	Effecten / bewijskracht	(Mogelijk) werkzame elementen
Transitieroute (onderdeel van Van Opleiding naar Werk) Uitvoerder: KBA Nijmegen, ondersteund door REA College	Jongeren met een ondersteuningsbehoefte in het mbo op de niveaus 2-4	Gezamenlijk – jongere, mbo-instelling, (leer)bedrijf en gemeente – een route uitzetten die leidt tot het behalen van het mbo-diploma en hebben en behouden van werk.	- Een jaar voor het einde van de opleiding maken student, mbo-opleiding, gemeente en leerbedrijf een Transitieplan. Hierin zijn afspraken vastgelegd over onderwijs, stage, begeleiding en ondersteuning, en zijn de rollen van alle partijen vastgelegd. - De student volgt een maatwerkroute aangepast op de individuele capaciteiten, ambities en ondersteuningsbehoefte. - De studieloopbaanbegeleider fungeert als contactpersoon voor de jongere.	9 mbo-instellingen hebben meegedaan aan de pilot van <i>Van Opleiding naar Werk</i> . Daarnaast hebben 15 scholen en een sociale dienst geparticipeerd als ‘projectvolgers’.	Op basis van de ervaringen in de pilot is de Transitieroute opgesteld. Deze is nog niet geëvalueerd. Beschrijving	Nog niet onderzocht.	- Loopbaanperspectief - Integrale benadering - Planmatige aanpak - Regionale samenwerking - Eigen rol van de jongere - Individuele begeleiding

Tabel B1.2 Interventies voor (voortijdige) schoolverlaters

Interventie	Doelgroep	Doelstelling	Aanpak/activiteiten	Verloop	Resultaten / ervaringen	Effecten / bewijskracht	(Mogelijk) werkzame elementen
2GetThere Uitvoerder: Team Voortijdig Schoolverlaten	Jongeren van 16 t/m 26. Dit zijn deels jongeren die buiten het bereik van hulpverleners zijn (geraakt), waaronder ook migrantenjongeren.	Het terugleiden van jongeren naar school en/of werk en uitval voorkomen door zelfredzaamheid, eigen kracht en persoonlijke groei.	- Jongeren worden via action learning opgeleid tot jongerencoach. Vervolgens begeleiden zij zelf jongeren naar werk, studie en/of stage en helpen ze jongeren die dreigen uit te vallen. - Jongerencoaches geven begeleiding op maat. Ook vormen ze een brugfunctie voor hulp- en dienstverlenende instanties. - Jongerencoaches werken maximaal 2 jaar in het project.	Onbekend.	Twee derde van de jongeren die in 2014 het traject volgde, heeft werk gevonden en/of is begonnen met een opleiding. Bron	Nog niet onderzocht. Wel liet een kosten-batenanalyse zien dat het project geld oplevert. Bron	- Inzet van ervaringsdeskundigen / rolmodellen - Stimuleren van zelfredzaamheid, eigen kracht en persoonlijke groei - Persoonlijke begeleiding
Aanpak in de regio Drechtsteden Uitvoerder: Sociale Dienst Drechtsteden (SDD)	Kwetsbare jongeren vanaf 16 jaar die uitstromen of voortijdig uitvallen uit vso/pro en mbo Entree onderwijs en risico lopen op het instromen in een uitkering.	Kwetsbare jongeren in het vso/pro en Entree-onderwijs beter begeleiden naar een vorm van werk.	Bij jongeren die ondersteuning van de SDD nodig hebben wordt eerst de loonwaarde ingeschat. Afhankelijk van de loonwaarde worden verschillende activiteiten ingezet: - < 50%: Vrijwilligerswerk, participatieplek of dagbesteding - >50%: Bemiddeling naar werk, jobcoaching, garantiebaan met no-riskpolis van UWV, proefplaatsing etc.	Deze aanpak is ontwikkeld in 2015, n.a.v. de invoering van de Participatiewet. In de eerste helft van 2016 hadden 80 jongeren ondersteuning van de SDD nodig.	In 2016 waren 15 van de 80 deelnemers aan het werk en 9 gestart op een participatieplek. Bij de overige jongeren zijn instrumenten ingezet voor arbeidstoeleiding of is men nog in gesprek. Bron	De aanpak is bestempeld als <i>good practice</i> door de VNG.	- Samenwerking met UWV en onderwijs - Vroegtijdige dienstverlening - Afwijking van 4-weeken zoektermijn - Eén op één ondersteuning - Centraal aanspreekpunt / vast contactpersoon - Bemiddeling vanuit perspectief van de jongere
De Navigator Uitvoerder: MEE Drenthe	Jongeren met een beperking die van school komen en aan het werk willen.	Jongeren met een beperking aan werk te helpen en te houden.	- Jongeren stromen in via de schooldirectie of het zorgadviesteam. - Samen met de jongere en ouders stelt de Navigator het doel van de ondersteuning vast - Versterken van het sociale netwerk - Commitment aan het doel van alle betrokken hulp- en dienstverleners uit verschillende levensgebieden - Jongeren blijven tot hun 27 ^e in beeld bij de Navigator, ook als zij aan het werk zijn	Het project is gestart in 2012. T/m oktober 2014 zijn 179 trajecten gestart en 118 leerlingen aangemeld. Het is onbekend of het project nog steeds loopt.	Van de 103 trajecten die in 2014 niet (meer) actief waren, was 39% van de deelnemers genomineerd om aan het werk te gaan en had 20% een arbeidscontract. Andere resultaten waren een verbeterde werkhouding, minder schulden en minder beroep op zorg. Bron	Nog niet onderzocht.	- Intensieve ondersteuning - Versterken van sociaal netwerk - Continuïteit van begeleiding - Hulp- en dienstverleners uit verschillende levensgebieden worden betrokken

Vervolg tabel B1.2

Interventie	Doelgroep	Doelstelling	Aanpak/activiteiten	Verloop	Resultaten / ervaringen	Effecten / bewijskracht	(Mogelijk) werkzame elementen
Een Nieuw Perspectief Uitvoerder: IZ Solutions	Kwetsbare jongeren van 18 tot en met 27 jaar die sturing en begeleiding nodig hebben op het gebied van school, werk arbeidstoeleiding en/of het starten van een eigen onderneming.	1) Positief zelfbeeld en maatschappelijke deelname bevorderen 2) Jeugdwerkloosheid verminderen 3) Organisaties kennis laten maken met potentiële werknemers en/of samenwerkingspartners	- Intake om persoonlijke situatie in kaart te brengen - Groepsworkshops gericht op vaardigheden en gedrag: zelfredzaamheid, regels binnen het bedrijfsleven, sociale vaardigheden, bieden van een netwerk en leren overleven binnen het netwerk - Individuele begeleiding bij het vinden van werk, hervatten van school en/of het starten van een eigen onderneming - Jongeren die teruggeleid willen worden naar de arbeidsmarkt kunnen aanvullende workshops volgen over solliciteren en/of ondernemerschap.	ENP is nu ingezet in 54 gemeenten.	Een duurzaam slagingspercentage van 86% in het herleiden van de deelnemers naar school, werk of het starten van een onderneming. Elke deelnemer stijgt bovendien op de zelfredzaamheid-matrix. Zie evaluatie van Aa et al. (2016) en de website .	ENP is theoretisch effectief en heeft een duurzaam slagingspercentage van 86%. Zie evaluatie van Aa et al. (2016) en de website .	- Intensieve en langdurige begeleiding - Verbinding maken met de jongere (rolmodellen) - Tussentijdse successen benoemen - Integrale begeleiding waar nodig - Training - Peer support - Vraaggerichtheid
Heilige Boontjes Uitvoerders: Stichting Heilige Boontjes en Heilige Boontjes B.V.	Jongeren tussen 17 en 27 jaar zonder arbeidsvaardigheden, waaronder ook VSV'ers en jongeren met een delinquent verleden.	Het voorbereiden van de jongeren op de arbeidsmarkt.	- Intake om persoonlijke doelen en belemmeringen te bespreken, voor een persoonlijk ontwikkelingsplan. - Een leerwerktraject van 50 weken. - Binnenkomende jongeren starten in een C-status en kunnen doorgroeien naar een B- en uiteindelijk A-status. Jongeren met een A-status zijn klaar voor de arbeidsmarkt. - In het project wordt getraind op professionalisering en individuele groei.	Het project bestaat sinds 2015. In 2015 zijn 19 deelnemers gestart.	Van de 19 deelnemers hebben acht in 2016 het project afgerond (de rest liep nog), waarvan drie teruggingen naar school en vijf aan het werk zijn. Zie evaluatie van Aa et al. (2016).	Effectief volgens eerste aanwijzingen. Zie evaluatie van Aa et al. (2016).	- Intensieve begeleiding - Verbinding met de jongeren - Integrale begeleiding - Tussentijdse successen benoemen - Peer support - Participatiemogelijkheden en training - Vraaggerichtheid

Vervolg tabel B1.2

Interventie	Doelgroep	Doelstelling	Aanpak/activiteiten	Verloop	Resultaten / ervaringen	Effecten / bewijskracht	(Mogelijk) werkzame elementen
Jongeren aan Zet Uitvoerders: MEE-Groningen, Subrosa en Molendrift (GGZ).	Jongeren tussen de 18 en 27 die vallen in de doelgroep 'zorgwekkende zorgmijders' en waarop al het andere bestaande aanbod al heeft gefaald.	Jongeren die bekend staan als 'zorgwekkende zorgmijders' worden begeleid naar opleiding, arbeid en zelfredzaamheid.	<ul style="list-style-type: none"> - Intake waarin de jongere over zichzelf vertelt en wat hij/zij in het traject wil bereiken - Samen met de jongere wordt een individueel plan opgesteld in Samen1Plan, waarin sterke kanten, mogelijkheden, vaardigheden en ervaren problemen zijn opgenomen. - Onder begeleiding van hulpverleners werkt de jongere aan het plan. Dit kan zijn persoonlijke problemen oplossen, hulp krijgen bij schulden of het vinden van (vrijwilligers)werk. 	JaZ is uitgevoerd in twee gemeenten in de regio Groningen. In de periode 2019-2021 hebben 27 jongeren deelgenomen. Vanwege het succes zal het project worden opgeschaald.	85% van de deelnemers lukten het om hun doelen (grotendeels) te bereiken. Dit kan zijn dat zij zijn gestart met een opleiding of werk, of dat grote obstakels voor succesvolle toeleiding naar onderwijs of werk (deels) zijn weggenomen. Evaluatie	Nog niet onderzocht.	<ul style="list-style-type: none"> - Een individueel gestructureerd, transparant en concreet plan - Vertrouwensband tussen hulpverlener en jongere - Nabijheid en beschikbaarheid (van begeleiders en instanties) - Hulpverlenersregie - Doorzetten van begeleiding (als afspraken afgezegd worden) - Flexibiliteit en snelheid van handelen
Learn2Work Uitvoerder: Stichting Schoor	Jongeren tussen de 16 en 24 jaar zonder diploma die niet werken of naar school gaan en een opbouwende dagbesteding nodig hebben.	Jongeren stromen binnen een jaar uit naar werk of school, door een doorstroomkwalificaties te halen en door voldoende voorbereid en gemotiveerd zijn.	Intensief traject op maat van 10 maanden: <ul style="list-style-type: none"> - Trainingen in basisvaardigheden (bijv. solliciteren), Nederlands en rekenen - Fitness voor een vrijetijdsbesteding - Werken in de wijk om werknemersvaardigheden op te doen en zelf activiteiten in de wijk organiseren - Leerbegeleiding om startkwalificatie te halen - Laatste zeven maanden één dag per week stage lopen voor werkervaring. - Ondersteuning van jobcoach bij het zoeken van een baan. De deelnemer wordt aan verschillende werkgevers voorgesteld en zo mogelijk geplaatst. - Begeleiding door mentor 	Learn2Work is in april 2011 voor het eerst van start gegaan. Per jaar beoogt Learn2Work 50 deelnemers te ondersteunen.	In 2013 is Learn2Work geëvalueerd. Een jaar na instroom had 72% van de jongeren werk en volgde 80% een opleiding, training of cursus. Ook hadden minder deelnemers een uitkering na afloop en kregen ze vaker hulp bij hun schulden. Evaluatie	Vergeleken met twee andere leerwerkprojecten heeft Learn2Work één jaar na instroom een hogere baankans. Dit suggereert dat Learn2Work hogere baten heeft, echter is dit nog niet geanalyseerd. Zie ook de evaluatie .	<ul style="list-style-type: none"> - Oplossen van randvoorwaarden (bijv. huisvesting) - Intensieve begeleiding - Training - Werkervaring opdoen - Hulp van jobcoach bij zoeken van een baan - Voorgesteld worden aan werkgevers - Maatschappelijke participatie - Startkwalificatie behalen

Vervolg tabel B1.2

Interventie	Doelgroep	Doelstelling	Aanpak/activiteiten	Verloop	Resultaten / ervaringen	Effecten / bewijskracht	(Mogelijk) werkzame elementen
Praktijkleren met de praktijkverklaring Uitvoerders: SBB en Programmaraad	Mensen voor wie een volledig mbo-diploma of mbo-certificaat (nog) niet haalbaar is, maar die wel in staat zijn om in de praktijk (van een leerbedrijf) te leren.	Mensen die nog geen mbo-diploma of -certificaat kunnen behalen de mogelijkheid bieden in de praktijk geleerde werkzaamheden inzichtelijk te maken.	- De kandidaat volgt een deel van een mbo-opleiding binnen de praktijk van een bedrijf. Hierbij leert de kandidaat van te voren afgesproken werkprocessen van een opleiding. - Wat geleerd wordt is maatwerk, maar vaste onderdelen zijn begeleiding, een leerbaan en een vorm van inkomen - Na afloop ontvangt de deelnemer een praktijkverklaring, waarin de geleerde werkprocessen zijn opgenomen.	In totaal zijn 23 regionale pilots uitgevoerd en twee landelijke pilots. Vanwege de coronacrisis zijn minder deelnemers geplaatst dan vooraf beoogd.	Deelnemers en bedrijven geven aan tevreden te zijn met het project. Evaluatie	Er is geen zicht op het effect van praktijkleren op de loopbaan van deelnemers.	- Behalen van de praktijkverklaring - Laagdrempeligheid - Persoonlijke aandacht - Praktijkgerichte opzet
Project JA Uitvoerder: Gemeente Leiden	Jongeren tussen de 18 en 27 jaar uit Leiden, Leiderdorp, Oegstgeest en Zoeterwoude met een bijstandsuitkering	Alle jongeren tussen de 18 en 27 jaar uit Leiden, Leiderdorp, Oegstgeest en Zoeterwoude met een bijstandsuitkering te plaatsen op een opleiding of baan	- Intake waarin wordt beoordeeld of de jongere in aanmerking komt voor een uitkering - Klantmanager en jongere stellen samen een trajectplan op, met afspraken om zo snel mogelijk naar werk en/of school te gaan - Gepersonaliseerd traject, dat kan bestaan uit trainingen (bijv. in empowerment of arbeidsritme), een stagetraject en/of zorgtraject	Het Project JA bestaat sinds 2010.	In 2018 zijn 69 deelnemers van Project JA uitgestroomd naar werk (50% van het totaal aantal deelnemers). Basiscijfers Leiden Werkwijze	Nog niet onderzocht	- Maatwerk - Opdoen van vaardigheden - Werkervaring - Aandacht voor reductie van stressfactoren - Empowerment - Vast contactpersoon - Contactpersoon kan psychische problemen signaleren en doorverwijzen
TOPs4JOBS Uitvoerder: Jan Arends	Kwetsbare mensen in de leeftijdscategorie van 16 tot 27 jaar binnen een risicogroep met multiproblematiek die moeite hebben actief mee te doen in de samenleving.	Activering van kwetsbare werkloze jongeren: tijdens het project leren de jongeren structuur en zorg voor (eigen) sociale problemen.	- Intakegesprek waarin verwachtingen van de jongeren en het aanbod worden afgestemd - Jongeren krijgen 16 weken lang twee dagen per week training en begeleiding. - Tijdens de training werken jongeren toe naar een eindproduct dat ze zelf bedenken. De problemen en belemmeringen die ze daarbij tegenkomen zijn onderwerp voor training en individuele coaching.	In 2015 zijn acht deelnemers gestart met het project.	Alle acht deelnemers hebben het project afgerond. Hiervan zijn drie deelnemers terug naar school gegaan, bij de rest is geen resultaat geboekt Zie evaluatie van Aa et al. (2016)	Effectief volgens eerste aanwijzingen. Zie evaluatie van Aa et al. (2016).	- Intensieve en langdurige begeleiding - Verbinding maken met de jongere - Tussentijdse successen benoemen - Integrale begeleiding waar nodig - Training - Peer support - Participatiemogelijkheden

Vervolg tabel B1.2

Interventie	Doelgroep	Doelstelling	Aanpak/activiteiten	Verloop	Resultaten / ervaringen	Effecten / bewijskracht	(Mogelijk) werkzame elementen
ZoWh@t Uitvoerders: ZoWh@t, Het Jongerenloket, WerkSaam, RMC en het WSP Noord-Holland Noord	In eerste instantie werkloze ex-schoolverlaters vanuit vso/pro, inmiddels ook jongeren met soortgelijke beperkingen vanuit mbo of VO.	Jongeren met een beperking of jongeren die niet in staat zijn om een startkwalificatie te halen efficiënt naar werk, of een alternatief voor werk, te begeleiden.	- Gesprek bij het Jongerenloket met de jongere om de hulpvraag vast te stellen - De jongere wordt besproken in het casusoverleg, waaraan gemeente, RMC, WSP en vso/pro deelnemen. - De jongere zoekt samen met een stagebegeleider naar een passende werkgever binnen het netwerk van de vso/pro. - Het WSP ondersteunt bij de toepassing van instrumenten bij de plaatsing, zoals jobcoaching en loonkostensubsidie.	ZoWh@t is in 2014 gestart als pilot en is sindsdien onderdeel geworden van de reguliere dienstverlening.	Van de in 2017 gestarte trajecten is 60% geplaatst op werk of een opleiding, 32% lopend en 8% teruggemeld. Bron	Nog niet onderzocht.	- Begeleiders hebben veel kennis en ervaring met de doelgroep - Stagebegeleider is vaak een bekende - Goede samenwerking tussen RMC, WerkSaam, WSP en vso/pro - Werkgeversnetwerk van pro/vso, bestaande uit werkgevers met ervaring met de doelgroep

REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

Bijlage 2 Literatuur

B

Bijlage 2: Literatuur

- Aa, P. van der, Dijk, D. van, Lohman, S., Molegraaf, P. (2016). *Fundament. Een onderbouwing van drie Rotterdamse aanpakken voor activering richting werk of school van kwetsbare, werkloze jongeren*. Rotterdam: Hogeschool van Rotterdam.
- Baan, A., Zwaveling, E. (2017). *Kwetsbare jongeren van school naar werk. Praktijkgericht onderzoek in de regio Noord-Limburg*. Utrecht: Berenschot.
- Bakker, I., Distelbrink, M., Pels, T., Los, V. (2013). *Handleiding maatwerk voor risicjongeren*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.
- Bannink, D., Bosselaar, H. (2018). *Het probleem samenwerken. Duiden en verbinden: ironische uitwegen voor vastgelopen samenwerking*. Den Haag: Boom Bestuurskunde.
- Berden, C., Kok, L. (2013). *De waarde van leerwerkproject Learn2Work*. Amsterdam: SEO Economisch Onderzoek.
- Bleeker, Y., Blommesteijn, M., Wel, J. van der, Witvliet, M. (2015). "Zonder netwerk gooi je de leerling over de schutting in de hoop dat hij wordt opgepakt." *Varianten, ervaringen en succesfactoren in de regionale samenwerking arbeidstoeleiding kwetsbare jongeren*. Amsterdam: Regioplan.
- Boelhouwer, M., Wetterauw, M., Aukes, N., Knot-Dickscheit, J. (2019). *Jongeren aan Zet: Een weg naar arbeid en zelfredzaamheid*. Groningen: Molendrift.
- Buers C., Duysak, S., Verbeek, E., Witvliet, M., Kuijpers, M. (2019). *Kansrijk Leren kiezen: Evaluatie BRIDGE onder scholen schooljaar 2018/2019*. Amsterdam: Regioplan.
- Deen, C., Donker, A., Fafieanie, V., Hublart, P., van Schaardenburgh, E., Wagemans, R., Wijnen, B. (2017). *Kansen voor jongeren in kwetsbare posities: Vooronderzoek programmering Kansen voor jongeren II*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstuut.
- Eimers, T., Jager, A., Raaijman, J. (2021). *Praktijkleren met praktijkverklaring: Evaluatie van de pilots*. Nijmegen: KBA Nijmegen.
- Eimers, T., Kennis, R., Voncken, E., Dubbelman, E., & Walraven, M. (2016). *De Boris-bouwstenen: Evaluatie van het project Boris brengt je bij 'n baan*. Utrecht: Oberon.
- Eimers, T., & Raaijman, J. (2018). *De Transitieroute: Jongeren met een ondersteuningsbehoefte van opleiding naar werk*. Nijmegen: KBA Nijmegen.
- Engelen, M., Peels, S., Bokdam, J., & Kooij, D. (2017). *Ondersteuning van jongeren bij leren en werken: Een handreiking voor de regio*. Oberon & De Beleidsonderzoekers.
- Franken, M., Mateman, H. (2019). *Wat werkt bij het succesvol toeleiden van jongeren naar werk*. Utrecht: Movisie.
- Gaag, M. van der, Snell, N., Bron, G., Emerencia, A., Blaauw, F., Heemskerk, I., Petit, R., Kunnen, S., Jonge, P. de (2022). *Voortgangsonderzoek: aanpak van voortijdig schoolverlaten en jongeren in een kwetsbare positie*. Groningen: Rijksuniversiteit Groningen.
- de Haas, T., Linders, A. (2015). *(Niet) uitkeringsgerechtigde schoolverlaters van het VSO en Praktijk Onderwijs. De route van onderwijs naar werk: Acht good practices in de Participatiewet*. Programmaraad.
- Hanzon, C. (2015). *K!X: Kleurrijke impuls voor kleurrijk succes*. Utrecht: Movisie.

- Inspectie SZW (2013). *Samen de focus op werk: Een landelijk beeld van de samenwerking tussen professionals werk en inkomen en de gezondheidszorg*. Den Haag: Inspectie SZW.
- Inspectie SZW (2018). *Aan het werk, voor hoe lang? Onderzoek naar de begeleiding van jongeren met een arbeidsbeperking naar duurzaam werk*. Den Haag: Inspectie SZW.
- Keuzenkamp, S. (2015). *Inventarisatie aanpakken jeugdwerkloosheid migrantenjongeren*. Utrecht: Kennisplatform Integratie & Samenleving.
- Massink, L., Chrifi, J., Rambhadjan-Bhoendie, T. (2014). *Jongeren in het (v)mbo naar een werkende toekomst: Een analyse van de effecten en succesfactoren van de K!X-aanpak*. Utrecht: FORUM – Instituut voor Multiculturele Vraagstukken.
- van der Meijden, C., & Valk, J. (2015). *Goed op weg naar de arbeidsmarkt: Werkplan Project JA!* Leiden: Werk & Inkomen gemeente Leiden. <https://www.raadleiderdorp.nl/Vergaderingen/Raad/2016/07-maart/20:30/Project-Jongeren-op-de-Arbeidsmarkt-Project-JA/12-Project-Jongeren-op-de-Arbeidsmarkt-voortzetting-bijlage-Plan-Project-JA.pdf>
- Meng, C. M., Verhagen, A. M. C., Korthals, R. A., & Huijgen, T. G. (2014). *Evaluatie van het School-Ex 2.0 programma. De rol van studiekeuze- en exitgesprekken in het MBO*.
- Messing, C., Valkestijn, M. (2014). *Arbeidstoeleiding kwetsbare jeugd*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.
- NJI & ECBO (2021). *Succesvolle aanpakken mbo-studenten in kwetsbare posities. Een literatuurverkenning naar werkzame elementen*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut en Den Bosch: Expertisecentrum Beroepsonderwijs.
- Oostveen, A., Tissing, H. (2021). *Evaluatie ESF Actieve Inclusie 2014 – 2020. Syntheserapport*. Amsterdam / Amersfoort: Regioplan & Bureau Bartels.
- Petit, R., Brouwer, P., & Meijer, J. (2018). *Een goed gesprek over de toekomst: Ouderbetrokkenheid bij loopbaankeuzes op het vmbo en het mbo*. Amsterdam: Kohnstamm Instituut en Den Bosch: Expertisecentrum Beroepsonderwijs.
- Platform Jongeren & Werk (2020). *Factsheet Evaluatie MBO & Arbeidsmarkt 2019*. Platform Jongeren & Werk: <https://www.platformjongerenenwerk.nl/thema/van-mbo-naar-werk>
- Programma-raad (z.d.). Westfriesland: Het Jongerenloket en ZOWh@t arbeidsparticipatie. Programma-raad: https://www.samenvoordeklant.nl/sites/default/files/bestandsbijlage/westfriesland_-_het_jongerenloket_en_zowht_arbeidsparticipatie.pdf
- Raaijman, J., Eimers, T. & Smeets, E. (2021) *Aan de slag met nazorg. Evaluatie pilots Soepelere overgang naar werk*. Nijmegen: KBA Nijmegen.
- Regionaal Onderwijsbeleid (z.d.). *Aanpak schoolverlaters VSO/PrO/Mbo Entree in de Drechtsteden*. Regionaal Onderwijsbeleid: <http://regionaalonderwijsbeleid.nl/wp-content/uploads/2016/03/SDD-aanpak-schoolverlaters-VSO-PrO-Entree.pdf>
- Regionaal Onderwijsbeleid (z.d.). *Good Practice Sociale Dienst Drechtsteden (SDD)*. Regionaal Onderwijsbeleid: https://vng.nl/sites/default/files/201701_voorbeeld_drechtsteden_sdd_0.pdf
- SBB (2021). *Derde voortgangsrapportage Actieplan stages en leerbanen SBB januari - juni 2021*. Zoetermeer: SBB.

SBB (2020). *Samen werk maken van de arbeidsmarktroute entree*. Zoetermeer: Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven.

Smit, H., Messing, C., Brinkman, B. (2014). *Maak werk van participatie: Eindrapportage Kennispraktijknetwerk arbeidstoeleiding kwetsbare jeugd*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.

REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

Regioplan
Jollemanhof 18
1019 GW Amsterdam
T +31(0)20 531 53 15
www.regioplan.nl